

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Jan Liška

**Důvody vydědění a komparace se zahraničními právními
úpravami**

Diplomová práce

Olomouc 2017

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Důvody vydědění a komparace se zahraničními právními úpravami* vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 30. června 2017

.....

Jan Liška

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Václavu Bednářovi, Ph.D. za podnětné rady, odborné vedení, vstřícnost a výbornou spolupráci.

Dále bych chtěl poděkovat svým rodičům a přátelům, kteří mě po celou dobu mého studia podporovali.

Obsah

Úvod.....	7
1. Historický vývoj a současná úprava vydědění.....	9
1.1. Krátký historický nástin	9
1.2. Pojem vydědění.....	10
1.3. Nepominutelný dědic.....	11
2. Důvody a forma vydědění	13
2.1. Důvody vydědění.....	13
2.1.1. Neposkytnutí potřebné pomoci v nouzi	13
2.1.2. Nedostatečné projevení zájmu	15
2.1.3. Trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze	16
2.1.4. Trvale nezřízený život.....	18
2.1.5. Marnotratnost nebo zadluženost potomka	20
2.2. Vydědění nezpůsobilého dědice a vydědění mlčky a po právu.....	21
2.3. Prohlášení o vydědění	22
2.3.1. Forma prohlášení o vydědění.....	23
2.3.2. Náležitosti prohlášení o vydědění	23
2.4. Negativní závěť	24
3. Úprava vydědění ve vybraných zemích	26
3.1. Vydědění z pohledu polské právní úpravy.....	26
3.1.1. Koho a za jakých podmínek může zůstavitel vydědit.....	27
3.1.2. Postavení polských soudů k vydědění	29
3.1.3. Forma prohlášení o vydědění.....	30
3.2. Vydědění z pohledu německé úpravy.....	31
3.2.1. Vydědění v německém BGB	31
3.2.2. Negativní a pozitivní poslední vůle.....	33
3.2.3. Účinky vydědění dle německé právní úpravy.....	34
3.3. Vydědění z pohledu švýcarské úpravy	34
3.3.1. Vydědění ve švýcarském ZGB	35
3.3.2. Důvody vydědění podle ZGB	35
3.3.3. Právní účinky vydědění v ZGB	38
3.4. Vydědění z pohledu úpravy v anglickém právu	39

3.4.1.	Pojetí koncepce vydědění	40
3.4.2.	Důvody vydědění a srovnání s českou úpravou	41
3.5.	Vydědění z pohledu amerického práva (USA).....	43
3.5.1.	Pojetí koncepce vydědění	43
3.5.2.	Důvody a právní účinky vydědění ve státě Louisiana	44
3.5.3.	Srovnání s českou právní úpravou.....	45
4.	Zhodnocení právních úprav a názor de lege ferenda.....	47
4.1.	Česká právní úprava de lege ferenda.....	47
4.2.	Shrnutí a zhodnocení zahraniční právních úprav de lege ferenda.....	48
Závěr	50	
Seznam použitých zdrojů.....	52	
Shrnutí.....	61	
Summary	62	
Seznam klíčových slov	63	
List of key words.....	63	

Seznam použitých zkratek

ABGB	Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
CCL	Civil Code of Louisiana, občanský zákoník státu Louisiana
KC	Kodeks cywilny, polský občanský zákoník
KK	Kodeks karny, polský trestní zákoník
ObčZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
ObčZ 1964	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
OZO	Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník
TrestZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
USA	Spojené státy americké
ZGB	Zivilgesetzbuch, švýcarský občanský zákoník

Úvod

Dědictví je úzce spjato s majetkovým právem, které je součástí běžného života každého jednotlivce. Dědické právo systematicky spadá do odvětví práva občanského, přičemž je neustále potřeba tento institut přizpůsobovat změnám ve společnosti. Tímto mám především na mysli tu skutečnost, že stejně tak, jak je potřeba řešit jednotlivé způsoby právního režimu nabývání hmotných statků, je nutno se vypořádat s otázkou potřeby tyto statky zachovat pro další generace.

Tyto potřeby jsou zajišťovány prostřednictvím občanského zákoníku, který problematiku dědického práva upravuje v části třetí, hlavě třetí, přičemž stanoví jednotlivé způsoby, kterými je zůstavitel schopen zasáhnout do dědického řízení, v němž je rozhodováno o jeho pozůstalosti, tj. celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností, které se pojí výlučně na zůstavitele (jeho osobu).

Takovými instituty jsou především dědická smlouva, závěť a prohlášení o vydědění. Nebylo-li by zůstavitelem využito těchto institutů, bylo by o pozůstalosti rozhodováno v rámci zákonného režimu dle občanského zákoníku. Předmětem práce je jeden z výše zmíněných institutů, a to institut vydědění, a to konkrétně důvody vydědění, upravený v § 1646–1647 občanského zákoníku.

Práce je systematicky členěna do 3 hlavních kapitol. V první z nich nastiňuji základní historické souvislosti, které jsou nezbytné pro správné pochopení zpracovávané problematiky. V rámci této úvodní kapitoly taktéž vymezují jednotlivé pojmy, jež jsou charakteristické pro důvody vydědění v české právní úpravě, a to zejména samotný pojem "vydědění" a postavení "nepominutelného dědice".

V následující kapitole shrnuji zákonné důvody, pro které může zůstavitel nepominutelné dědice vydědit. Následně také pojednávám o prohlášení o vydědění a o negativní závěti, jakožto o formálních prostředcích, kterými lze nepominutelného dědice vydědit. Pokusím se čtenáře uvést do problematiky, jaká forma zůstavitelovy poslední vůle je nutná pro vydědění, aby vydědění bylo de lege lata platné. Posléze také popíšu náležitosti, které musí forma vydědění splňovat. Na konci této kapitoly pak zhodnotím negativní závěť jakožto prohlášení, kterým lze vyloučit z dědictví jinou osobu, než je sám nepominutelný dědic.

Třetí kapitola představuje pomyslný cíl a samotné jádro práce, kterým je komparace české právní úpravy s úpravami zahraničními, analýza jejich společných bodů a mé hodnocení, v čem je zahraniční úprava lepší než ta naše. Pro naplnění tohoto cíle, je česká právní úprava dědického práva a vydědění komparována s vybranými zahraničními instituty, které jsem

rozdělil do dvou systémů. Jako první jsem si vybral zahraniční úpravy v systému, kde je chráněn dědic tzv. právem na povinný díl a v druhém zahraniční úpravu v zemích stojících na anglosaském systému práva. Tato kapitola je koncipována obsáhleji, jelikož jsem chtěl problematiku vydědění pojmout v širším měřítku, poněvadž mám za to, že je potřeba zohlednit skutečnost, že vydědění je součástí celé řady zahraničních právních úprav kontinentálního i angloamerického systému práva. V závěru práce pak hodnotím vytyčené cíle a uvedu, k čemu během práce dospěl.

1. Historický vývoj a současná úprava vydědění

Dědické právo a vydědění je upraveno v ObčZ v části třetí. Současná úprava převzala mnoho ustanovení o vydědění z ObčZ 1964, ale rozšířila celou úpravu o části, které byly středním zákoníkem a ObčZ 1964 zrušeny. Považuji za nutné zmínit nejdůležitější instituty, a to je odkaz, dědická smlouva a negativní závěť.

1.1. Krátký historický nástin

Občanský zákoník stojí na základech rakouského ABGB, který platil od roku 1812¹. Jak již z názvu vyplývá, jeho působnost byla pro celou rakouskou monarchii, jejíž součástí byly i země české. ABGB, jako „*předpis vycházející nejen z tradic římského práva, ale především zohledňující koncepci přirozeného práva*“², byl ve své době jeden z nejmodernějších občanských zákoníků. Dědění dle dědického práva bylo upraveno tak, že dědic mohl dědit z pořízení pro případ smrti nebo ze zákona, jak uvádí Krčmář: „*povolání k dědické poslušnosti zákonem platí za mlčky učiněné povolání k poslušnosti dědické zůstavitelem samotným*“³. ABGB poskytovalo i ochranu dětem jako nepominutelným dědicům, kterým zákon zaručoval, že zůstavitel by na své dědice v poslední vůli neměl zapomenout, a pokud neměl děti, tak na své rodiče. Tito zmínění měli právo na povinný díl, který jim měl být dán, pokud byli v poslední vůli zůstavitele opomenuti nebo je vynechal. Pojetí a důvody vydědění byly obdobné jako dnes. Zůstavitel mohl ze zákonných důvodů vydědit nepominutelného dědice nebo měl také možnost, vydědit dědice mlčky.

Po druhé světové válce došlo ke změně občanského zákoníku (zejména vlivem nástupu komunistického režimu a tlaku sovětského svazu na rekonfiguraci), který začal platit v roce 1950 a je často nazývaný jako střední zákoník. Dědické právo a vydědění byly značně okleštěny, protože „*idea člověka jako individuality byla opuštěna ve prospěch občana – člena společnosti, jako vyššího řádu*“⁴. Důvody pro vydědění nepominutelného dědice byly zákonem taxativně vymezeny, a to tak, že vydědit bylo možno nepominutelného dědice, který „*opustil zůstavitele*

¹ Zákon č. 946/1811 Sb., obecný zákoník občanský, ve znění pozdějších předpisů.

² SCHELLE, Karel. Zakotvení dědického práva v rakouském všeobecném občanském zákoníku. In VVOJÁČEK, Ladislav (ed). *Proměny soukromého práva: Sborník příspěvků z konference ke 200. výročí vydání ABGB*. Brno: Masarykova univerzita, 2011, s. 141.

³ KRČMÁŘ, Jan. *Rodinné fideikomisy*. Praha: Věšhrad, 1918. s. 3-4.

⁴ PETR, Pavel. *Jirušova (mortis) causa aneb stručná právní analýza závěti*. In PETR, Pavel. *Sborník Národního muzea v Praze. Řada A – Historie*. Praha: Národní muzeum, 2013, s. 14.

v nouzi, byl odsouzen pro úmyslný trestný čin nebo trvale odpírá pracovat“⁵, přičemž zejména poslední důvod byl v rozporu se socialistickou morálkou.

Z druhé rekodifikace vzešel občanský zákoník z roku 1964 (ObčZ 1964). Ten se snažil ještě více simplifikovat dědické právo a samotné vydědění nebylo až do roku 1983 vůbec upraveno. „Největší změnou prošel až v roce 1991“⁶, kdy ObčZ 1964 umožňoval zůstaviteli vydědit dědice pro důvody uvedené v zákoně.

Historický vývoj dědického práva chápu jako odraz doby, pro kterou bylo právo tvořeno. Nejvíce to lze poznat na úpravě dědického práva za komunistického režimu, které kopírovalo požadavky sovětského práva, především pak požadavek na zjednodušení, díky kterému se mělo dosáhnout většího důrazu na rodinu a pospolitost, a který měl zajistit, aby se především dědilo ze zákona. Nicméně praxe se většinou neshodovala se záměrem socialistických zákonodárců, o čemž napsal V. Bednář: „ač byla tato myšlenka o nadřazenosti zákonné dědické posloupnosti prosazována teorií, jejím jediným projevem v samotném textu zákona, bylo pouze zařazení dědění ze zákona do hlavy třicáté páté, o jednu hlavu před dědění ze závěti. Pokud však zůstavitel zanechal závěť, byla celá tato koncepce zbořena a přednost mělo opět dědění ze závěti, případně mohlo dojít k dědění z obou těchto důvodů“⁷.

1.2. Pojem vydědění

Vydědění pojímá právo jako institut zakotvený v dědickém právu. Dědickým právem se „rozumí souhrn pravidel, kterými řídí se přechod majetkových poměrů zemřelého jednotlivce na subjekty jiné“⁸. Pomocí institutu vydědění se zůstavitel negativně vymezuje pro případ smrti vůči svým dědickým nástupcům. Je to nástroj pro vyloučení nepominutelného dědice z povinného dílu dle zákona mu příslušejícího⁹, tzn. z jakéhokoliv prospěchu na zůstavitelově pozůstalosti a zároveň prostředek, pomocí kterého může nakládat zůstavitel s majetkem pro případ smrti. Je třeba zdůraznit, že se jedná o akt vůle zůstavitele, který se opírá o zákonné důvody pro vydědění, kterými zbavuje zůstavitel nepominutelného dědice práva na povinný díl. Vydědění se tedy stává jakousi sankcí za chování, kterého se vyděděný dopustil.

⁵ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb., účinném ke dni 1. 1. 2013.

⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, původního znění, účinném ke dni 1. 1. 1965.

⁷ BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. s. 42.

⁸ TILSCH, Emanuel. *Dědické právo rakouské se stanovisky srovnávací vědy právní*. Část 1. Praha: Sborník věd právních a státních, 1905. s. 9.

⁹ VESELÝ, F. X. *Všeobecný slovník právní. Příruční sborník práva soukromého i veřejného zemí na radě říšské zastoupených se zvláštním zřetelem na nejnovější zákonodárství a poměry právní země koruny české*. Praha: Vlastním nákladem v komisi knihkupectví F. Topiče, 1897. s. 503.

Důležitou otázkou je, co znamená sankce za chování a jakého je vůbec rozsahu, protože zákon stanovuje, že „*lze nepominutelného dědice vyloučit z jeho práva na povinný díl nebo jej na něm zkrátit*“¹⁰. Toto ustanovení si tedy zůstavitel, jako laik, může vykládat takovým způsobem, že nepominutelného dědice pouze zbavuje nebo zkracuje na jeho povinném díle. Poté by ovšem institut vydědění ztratil svůj smysl a jeho následek by pro vyděděného byl nedostatečný co do vůle zůstavitele. Zůstavitel by totiž zkrátit vyděděného pouze na povinném díle, ale ne na jeho dědickém právu. Nebyl by naplněn hlavní účel vydědění, což je dle mého názoru zamezení nepominutelnému dědici, aby se dostal k zůstaviteli pozůstalosti. Výstižně tuto problematiku okomentoval Šešina: „*má-li být naplněn smysl institutu vydědění, je třeba jej vyložit tak, že vyděděním je nepominutelný dědic postižen tak, že ztrácí dědické právo i na povinný díl*“¹¹.

1.3. Nepominutelný dědic

Nepominutelný dědic, dříve neopomenutelný dědic, je považován za zvláštní druh dědice. Nejprve je třeba si předesílit, jak lze definovat pojem dědice. Tento pojem lze vykládat několika způsoby, nicméně mně se líbí vymezení O. Horáka, který uvádí „*v širším slova smyslu je to ten, komu svědčí určitý dědický titul a který má právo dědictví odmítnout. Pokud dědictví neodmítne nebo dá svým jednáním najevo, že dědictví odmítnout nechce, a tudíž odmítnout nemůže, stává se dědicem v užším slova smyslu. Tento dědic, pokud skutečně dědictvím něčeho nabude, stává se dědicem v nejužším slova smyslu*“¹².

Za nepominutelné dědice se považují dle zákona „*zůstavitelovi potomci, pokud nedědí, pak jsou jimi jejich potomci*“¹³. Jedná se o dědice, který má právo na povinný díl, pokud je způsobilý dědit, nezřekl se dědictví a není zůstavitelem vyděděn.

Co do nároku nepominutelných dědiců na povinný díl, nová úprava zmenšuje nepominutelným dědicům jejich povinný díl. Nárok nezletilých dědiců se oproti úpravě v ObčZ 1964 snížil z celku jeho povinného dílu na $\frac{3}{4}$ a u zletilých dědiců z jedné poloviny na jednu čtvrtinu povinného dílu¹⁴. Zánik práva nepominutelného dědice na povinný díl nastává tehdy,

¹⁰ aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹¹ ŠEŠINA. In ŠVESTKA, Jiří.; DVORÁK Jan; FIALA, Josef, a kol. (ed). Občanský zákoník. Komentář. Svazek IV. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 358

¹² HORÁK, Ondřej. Tzv. nepominutelný dědic v novém občanském zákoníku, *Právní rozhledy*, 2014 roč. 22, č. 11, s. 381.

¹³ aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴ ŠEŠINA: *Občanský zákoník...*, s. 353.

pokud byl se zákonem stanovených důvodů vyděděn, a to tak, že naplnil jejich skutkovou podstatu.

Nepominutelný dědic, který je chápán jako osoba zvláště chráněná v dědickém právu, má své kořeny již v dobách římských, kdy „*testator musel po právu zanechati jistým blízkým příbuzným alespoň tzv. díl povinný, tj. určitou část toho, co by zdělili po něm ab intestato*“¹⁵ a domnívám se, že chránit povinný díl potomka je důležitým aspektem dědického práva i dnes. Potomci zůstavitele mají být chráněni, aby nedošlo k jejich opomenutí při dělení majetku v dědickém řízení neboli tehdy, když je rozhodováno de lege lata, kdo má povinný díl na pozůstalosti. Otázka zní, jestli není tento institut již jakýmsi přežitkem nebo nadbytečnou formou ochrany potomka. Pokoušíme se totiž rozhodovat o vztazích, které má potomek s rodinou, přesněji se zůstavitelem, i přestože tyto vztahy nelze nikdy objektivně a spravedlivě posoudit. Jeden z hlavních argumentů této úvahy také je, že zůstavitel může rozdat svůj majetek již za života a tím se zcela vyhnout tomu, aby nepominutelný dědic vůbec něco zdědil. Hlavní úlohu dědického práva spatřuji v souvislém předávání majetku, které ale přeci nemusí být od zůstavitele na potomka, protože dědické právo má především chránit svobodnou testovací vůli zůstavitele. Mnohem efektivnější a výhodnější je dle mého názoru pro nepominutelného dědice majetková pomoc za života zůstavitele, například v podobě vyživovací povinnosti než v pozdějším věku, kdy už se dokáže většinou zabezpečit sám.

¹⁵ HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva Římského*. Praha: Knihkupec C. K. České univerzity J. Otto v Praze, 1910. s. 1055.

2. Důvody a forma vydědění

Vydědění v úpravě nového občanského zákoníku je postaveno především na německé a rakouské právní úpravě. Není to ovšem nic zvláštního, protože z historického vývoje jsou nám tyto právní systémy nejbližší. Vydědění může být učiněno písemně formou závěti, anebo mlčky dle zákona, který říká: „*Dopustil-li se ten, kdo byl opominut nikoli omylem, něčeho, co naplňuje zákonný důvod vydědění, hledí se na toto opominutí jako na vydědění učiněné mlčky a po právu*“¹⁶. Dochází tedy k uplatnění zákonných důvodů k vydědění a nepominutelný dědic je zbaven nároku na povinný díl z pozůstalosti zůstavitele. Vydědění lze učinit několika způsoby, které popíšu v této kapitole.

2.1. Důvody vydědění

Zákonné důvody pro vydědění jsou výlučně vymezeny v § 1646–1647 ObčZ a jejich výčet je taxativní¹⁷. Jsou to neposkytnutí potřebné pomoci v nouzi, nedostatečné projevování zájmu o zůstavitele, odsouzení zákonného dědice pro trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze, vedení trvale nezřízeného života, marnotratnost, nebo také zadluženost potomka a vydědění nezpůsobilého dědice¹⁸. Uvedené důvody pro vydědění jsou odrazem negativní chování nepominutelného dědice vůči zůstaviteli, společnosti nebo majetku, na který má nepominutelný dědic nárok. Pokud si rozebereme dané zákonné důvody podrobněji, tak zjistíme, že všechny mají své jasné opodstatnění a zákonodárce přesně vymezil požadavky pro důvodné vydědění.

2.1.1. Neposkytnutí potřebné pomoci v nouzi

První z důvodů, pro které může být nepominutelný dědic zbaven svého povinného dílu, je neposkytnutí potřebné pomoci v nouzi. Tento důvod, uvedený v odst. 1 písm. a) § 1646 ObčZ, má spoustu podmínek, které musí být naplněny, aby zůstavitel mohl tento důvod aplikovat v prohlášení o vydědění. Primárními předpoklady jsou, že se „*zůstavitel ocitl v nouzi a potřebuje objektivně pomoc; potomek měl reálně možnost se dozvědět o tom, že zůstavitel byl v nouzi a potřeboval pomoc, a byl schopen takovou pomoc (objektivně) poskytnout či zajistit;*

¹⁶ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷ ŠEŠINA: *Občanský zákoník...*, s. 358.

¹⁸ SVOBODA, Jiří. In FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír (ed). *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720)*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 417–422.

*a zůstavitel potomkovu pomoc neodmítl*¹⁹. První předpoklad se opírá o posouzení objektivní stránky situace, v jaké se nachází zůstavitel. Může se totiž jednat o nemoc, stáří, finanční nouzi, náhlý úraz a další životní pohromy, které mohou každého z nás potkat. Stav nouze pak E. Svoboda výstižně definuje: „*nouzi nerozumí zákon snad jen bídu ve smyslu hospodářském, nýbrž i každý jiný sběh okolností, kdy člověk nutně potřebuje pomoci, zejména je-li bez obsluhy v nemoci, ve stáří apod.*“²⁰ Důležitým hlediskem posouzení pak je, v jakém měřítku tento stav nouze zasahuje zůstavitele, a následně jak moc je odkázán na péči a pomoc druhých. Zůstavitel totiž může trpět nemocí, která ho ovšem neomezuje v možnosti zajít si na úřad, poštu pro důchod, nakoupit atd. Stav nouze je proto u tohohle vydědovacího důvodu nejdůležitějším kritériem. Výstižně se k této otázce vyjádřil Nejvyšší soud, který konstatuje, že je „*nezbytné, aby se zůstavitel ocitl v situaci, kdy pro zdravotní či jiné potíže nastalé v důsledku onemocnění či věku, případně pro potíže způsobené jinými okolnostmi (např. přírodní katastrofou, požárem, povodní) potřebuje pomoc; kdy není schopen sám si, bez cizí pomoci, obstarat své základní životní potřeby (zdravotní, hygienické aj.). Současně musí jít o situaci, kdy o uvedené potřeby zůstavitele není postaráno jinak*²¹.

Druhým předpokladem je, že potomek má reálně možnost se dozvědět o tom, že zůstavitel je v nouzi a potřebuje pomoc, a je schopen takovou pomoc (objektivně) poskytnout či zajistit. Problém tedy může nastat v případech, kdy potomek bydlí daleko, mnohdy i tisíce kilometrů za hranicemi naší země. Pravděpodobnost, že se o zůstavitelově stavu nouze může dozvědět, se i přes dnešní moderní technologie velmi snižuje, a ruku v ruce poté taky schopnost efektivně zareagovat, pokud se jedná o náhlou životní událost. Dalším faktem, který může hrát roli v posouzení objektivní stránky možnosti poskytnout pomoc, je kupříkladu situace, kdy potomek má rodinu s malými dětmi, případně sám přijde o práci a musí se tak postarat v prvé řadě o svoji rodinu. V neposlední řadě také může trpět nemocí či finanční nouzí a být tak v obdobné situaci jako zůstavitel. Pro Nejvyšší soud je pak velmi důležitým aspektem, že „*neposkytnutí pomoci zůstaviteli ze strany potomka musí odporovat dobrým mravům*“²². Dle mého názoru se dobré mravy mají stát stejným bodem posuzování vydědění pro tento důvod, protože vydědění stojí na posouzení objektivních znaků chování potomka.

Posledním předpokladem, který má být naplněn, je skutečnost, že zůstavitel pomoc nabízenou potomkem neodmítl. Tato podmínka je výsledkem logické úvahy zákonodárce, protože pokud zůstavitel nabízenou pomoc odmítá, nemůže pak pro důvod neposkytnutí

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ SVOBODA, Emil. *Dědické právo*. 1. vydání. Praha: Vesmír, 1921, s. 72.

²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. července 2008, sp. zn. 21 Cdo 3772/2007.

²² Tamtéž.

potřebné pomoci v nouzi svého potomka vydědit. Polemizovat jde pouze o případech, kdy nabízená pomoc potomka spíše zůstaviteli uškodí, než pomůže.

Pokud mám tento důvod pro vydědění zhodnotit, domnívám se, že zákonodárce dal zůstaviteli až zbytečně velký prostor pro svévoli, protože pojetí tohoto důvodu je docela vágní a příliš všeobecné. Každý zůstavitel totiž může neposkytnutí pomoci chápat jinak a mnohdy může dojít ke zneužití tohoto vyděd'ovacího důvodu, protože čím méně je důvod konkretizován, tím více si ho lze vykládat k obrazu svému. Poté ovšem může nastat problém u soudu, protože potomek pro nejednoznačný výklad tohoto ustanovení může vydědění napadnout, a s docela velkou pravděpodobností i následně dosáhnout zrušení.

2.1.2. Nedostatečné projevení zájmu

Rodina je od pradávna brána jako základ státu. Rodiče by měli vzorně vychovávat své děti, které by se pak o ně měly ve stáří starat, a měli by se, pokud je to v jejich silách, během celého života pravidelně navštěvovat tzv. být v kontaktu a zajímat se o své rodiče či prarodiče. Ustanovení § 1646 odst. 1 písm. b) ObčZ definuje tento důvod jako vydědění nepominutelného dědice, který „o zůstavitele neprojevuje opravdový zájem, jaký by projevoval měl“. Zákonodárce tedy vytyčuje dvě základní hlediska tohoto vyděd'ovacího důvodu. Potomek má totiž projevoval opravdový zájem, a to v takové míře, kterou předpokládají normy a hodnoty společnosti v jeho okolí.

Při pohledu na požadavek opravdového zájmu bude vždy zapotřebí, aby se posuzovalo chování potomka individuálně. Nastává totiž opět situace, kdy výklad pojmu opravdový zájem si každý zůstavitel může vykládat jiným způsobem. K tomuto požadavku se přiklání i Nejvyšší soud, který říká, že: „zájem, který by potomek měl o zůstavitele projevoval, je třeba posuzovat s přihlédnutím k okolnostem konkrétního případu“²³. Při výkladu opravdového zájmu je třeba pracovat jak s judikaturou, tak s výkladem zákona, protože mnohdy již judikatura některé situace vyřešila. Jedná se například o „skutečnost, že potomek trvale neprojevuje o zůstavitele opravdový zájem, důsledkem toho, že zůstavitel neprojevuje zájem o potomka“²⁴. Za téhle situace tedy Nejvyšší soud dovodil, že vydědění je neoprávněné, protože nezájem ze strany potomka je zaviněn chováním zůstavitele. Druhým kritériem při posuzování tohoto vyděd'ovacího ustanovení je otázka, v jaké míře je tento zájem projevoval. Je zapotřebí

²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. května 2006, sp. zn. 21 Cdo 688/2006.

²⁴ Tamtéž.

zhodnotit, zda opravdový zájem „odpovídal (svou četností, formou, zvyklostmi v rodině zůstavitele apod.) zájmu, jaký se od potomka „očekává“, že by jej měl vůči svému předku projevovat“²⁵. Proto výklad „jaký by měl“ se může stát v mnoha případech kamenem úrazu, protože například to, co se očekává v rodině spjaté tradicemi, vírou a zvyklostmi svého okolí, může být nepředstavitelným očekáváním pro rodinu, která se vídá jen o Vánocích či svátcích. Očekávání je právě pak to klíčové, jak pohlíží zůstavitel na chování nepominutelného dědice vůči jemu samotnému a rodině. Ovšem to, že potomek nenaplnil očekávání tím, že si neudělal čas na jedny narozeniny, zůstavitele rozhodně neopodstatňuje k vydědění potomka.

Ve všech výše uvedených bodech tkví chování potomka především v jeho pasivitě a nezájmu naplňovat společenské a rodinné předpoklady. Nejvyšší soud ovšem ve svém rozsudku dovedl i záměrné aktivní projevení zájmu jenž poškozují zůstavitele, protože tvrdí: „skutečnosti odůvodňující závěr, že potomek o zůstavitele trvale neprojevuje opravdový zájem, který by jako potomek projevat měl, mohou spočívat jak v pasivitě (nezájmu) potomka ve vztahu k zůstaviteli, tak také v chování, kterým potomek sice o zůstavitele zájem projevuje, ovšem způsobem neodpovídajícím řádnému chování potomka k rodiči (prarodiči atd.), tj. například způsobem trvale překračujícím zásady společenské slušnosti“²⁶. Lze si tedy představit situaci, že potomek sice zůstavitele navštěvuje a naplňuje další očekávání rodiny, ale koná tak s úmyslem zůstaviteli psychicky ublížit, ponížit ho či jinak v rozporu s dobrými mravy poškodit. Při zhodnocení tohoto důvodu vydědění musím konstatovat, že zákonodárce se ani s tímto ustanovením dostatečně jazykově a výkladově nevypořádal, protože pod definicí „tak, jak by měl“ si může opravdu každý představit něco jiného. Ve finále zůstává opět na soudu posoudit každý případ individuálně, protože výkladově lze toto ustanovení aplikovat na odlišná chování nepominutelných dědiců.

2.1.3. Trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze

Úprava v ObčZ zmírňuje přísné vymezení pro vydědění u trestných činů a tento rozdíl je oproti ObčZ 1964 opravdu znatelný. V předešlé úpravě bylo možné vydědit potomka i za tzv. bagatelní trestnou činnost. Nově je dle zákona možné vydědit „jen“ za trestný čin spáchaný za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze, a to v souladu s § 1646 odst. 1 písm. c) ObčZ. Tím chce ve své podstatě nová úprava deklarovat, že nepominutelný dědic nebude

²⁵ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 12

²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2007, sp. zn. 21 Cdo 688/2006.

vyděděn pro nějaký jednorázový pokles, kterým je např. drobná krádež z důvodu tíživé finanční situace a potřeby zajistit obživu pro svou rodinu nebo hospodská rvačka a zároveň tím potvrzuje, že nová úprava vydědění „*vychází ze zásady, že se vydědění nemá podporovat (exheredationes non sunt adiuvandae)*“²⁷. Tento institut byl totiž v předchozí úpravě zneužíván zůstavitelem, protože zůstavitel mohl vydědit nepominutelného dědice, který se dopustil trestného činu na cizí osobě, i když ve finále toto chování zůstavitele vůbec nepoškodilo²⁸.

Při výkladu tohoto ustanovení je nutné přihlížet a klást váhu na to, že trestný čin je spáchán za okolností svědčící o jeho zvrhlé povaze. Zvrhlou povahu lze souznačně popsat jako povahu „*zvrácenou, perverzní, brutální, surovou, nenormální*“²⁹. Pokud se pokusím najít okolnosti svědčící o zvrhlé povaze v trestním zákoníku, budu nejspíš kooperovat s § 42 zákona č. 40/2009 Sb. (TrestZ), který popisuje přitěžující okolnosti při ukládání trestu. Z tohoto paragrafu lze dle názoru právníků a právnícké literatury aplikovat pro tento vyděd'ovací důvod případy, kdy nepominutelný dědic spáchal trestný čin:

- Ze ziskuchtivosti, z pomsty, z národnostní, rasové, etnické, náboženské, třídní či jiné podobné nenávisti nebo z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky,
- surovým nebo trýznivým způsobem, zákeřně, se zvláštní lstí nebo jiným obdobným způsobem,
- využívaje něčí nouze, tísně, bezbrannosti, závislosti nebo podřízenosti
- ke škodě dítěte, osoby blízké, těhotné, nemocné, zdravotně postižené, vysokého věku nebo nemohoucí,
- za krizové situace, živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život, veřejný pořádek nebo majetek, anebo na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace³⁰.

Všechny tyto přitěžující okolnosti svědčí nějakým způsobem o zvrhlé povaze potomka. Dle důvodové zprávy se musí zvrhlá povaha pachatele „*posoudit nejen z hlediska obecné morálky, ale i se zřetelem k tomu, nakolik se konkrétní trestný čin dotýká zůstavitelovy cti a cti jeho rodiny (kdo byl sám odsouzen jako recidivista za opakované krádeže, těžko může vydědit*

²⁷ HORÁK, Ondřej. Postavení potomků vyděděného potomka. *Ad Notam*, 2016, roč. 22, č. 4, s. 6.

²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, původního znění s účinností ke dni 1. 1. 2013 (§ 1646).

²⁹ Slovník českých synonym. *Zvrhlá povaha*, [online]. synonymus.cz. [cit. 20. června 2017]. Dostupné na <<https://synonymus.cz/zvrhla-povaha/>>.

³⁰ Aktuální znění: zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

potomka odsouzeného rovněž za krádež)³¹. V současné době se však stále čeká na judikaturu, která blíže specifikuje právě výše zmíněné okolnosti svědčící o zvrhlé povaze TČ. Můj názor se shoduje s J. Svobodou a O. Kličkou, kteří tvrdí, že to bude vyžadovat „několikaletou praxi vyšších soudů, než judikatura jednoznačně vymeze, co je či není přípustné pro tento důvod vydědění“³², protože s přesným vymezením se ani důvodová zpráva nedokázala dostatečně vypořádat. Myslím si, že při novelizaci tohoto vydědovacího důvodu se zákonodárce vydal správným směrem, protože se „vrací k myšlence morální taxace, na niž stál vládní návrh československého občanského zákoníku z r. 1937“³³. Právě morální aspekt u tohoto důvodu je klíčovým prvkem, protože dle mého soudu není relevantní sankcionovat stejně nepominutelného dědice, který surovým způsobem ublížil jinému člověku a potomka, který se porval se sousedem v hospodě. Jediné, co lze vyčíst této novelizace, je již zmíněna podrobná specifikace pojmu okolnosti svědčící o zvrhlé povaze.

2.1.4. Trvale nezřízený život

Trvale nezřízený život je dalším důvodem vydědění, který musí splňovat zákonné podmínky v podobě života nezřízeného, který trvá. Obecný zákoník definuje tento pojem jako „vede-li život trvale přičící se mravnosti“³⁴ nebo také „vede-li trvalé zhýralý život“³⁵. Pro možnou aplikaci tohoto důvodu pro vydědění v prohlášení o vydědění je třeba splnit dvě podmínky. Tyto předpoklady vychází z jazykového výkladu, a jsou to nezřízený život, který vede nepominutelný dědic trvale.

Pod pojmem nezřízený život si může člověk představit gamblerství, opilství, užívání psychotropních látek v pokročilém stádiu či neplacení výživného na děti. Všechny tyto pojmy mají společné klasifikační znaky a tím je rozpor s dobrými mravy a sociálně patologické chování, které obsahuje určitou sestavu negativních jevů v chování a životním stylu potomka³⁶. Dobré mravy pak lze charakterizovat jako „soubor určitých společností vytvořených a uznávaných pravidel slušnosti, které vedou jedince k vzájemnému respektování se navzájem a nepoškozování obecných zájmů společnosti“³⁷. Výše uvedené typy chování zůstavitele lze

³¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, původního znění s účinností ke dni 1. 1. 2013 (§ 1646).

³² SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 16 s.

³³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, původního znění s účinností ke dni 1. 1. 2013 (§ 1646).

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Tamtéž.

³⁶ TOMEK, Martin. Vzor s komentářem – vydědění. *Právní rádce*, 2008, roč. 16, č. 3, s. 70.

³⁷ JANEBA, Jiří. *Dobré mravy*. [online]. epravo.cz, 20.5.2002 [cit. 15. června 2017]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/dobre-mravy-16941.html>>.

kvalifikovat jako rozpor s těmito hodnotami, a proto mám za to, že pokud se nepominutelný dědic dopouští tohoto chování trvale, naplňuje předpoklady pro vydědění. Jelikož ovšem daný pojem zákon výslovně nedefinuje, máme zde nejméně dva judikatorní výklady Nejvyššího soudu, který říká, že „za vedení nezřízeného života lze označit takové chování, které evidentně vybočuje z rámce obecné představy o chování v souladu s dobrými mravy. O trvalé vedení nezřízeného života pak půjde v takových případech, kdy chování vyděděného bude vykazovat známky kontinuálnosti a dlouhodobosti, kdy již zpravidla nebude možné očekávat návrat k běžnému způsobu života“³⁸. V dalším rozsudku již konkretizuje formy chování potomka, kdy říká „že vedením nezřízeného života je na místě rozumět zejména závislost na alkoholu, drogách nebo hazardních hrách, zanedbání povinné výživy, zadlužování bez zjevné možnosti dluhy splácet, opatřování prostředků k životu nekalým způsobem, trvalé vyhýbání se práci či promrhávání rodinného majetku apod.“³⁹.

Obava zůstavitele spočívá v tom, že potomek žijící nezřízený život dědí, a může všechen zděděný majetek promrhat. Tato skutečnost je tudíž nejlepším důkazem pro vydědění potomka zůstavitele. Může totiž jít o majetek značný, který zůstavitel vlastní prací vytvořil během svého života, a tudíž by si přál, aby se tomuto majetku dostalo náležitá péče, kdežto přičiněním jeho potomka by se mohlo stát, že z majetku nezbyde ničeho.⁴⁰

Druhým předpokladem je vedení tohoto způsobu života trvale. Jak již předestřel Nejvyšší soud, je zapotřebí, aby byly naplněny znaky kontinuálnosti, dlouhodobosti a pravděpodobné nemožnosti vrátit se k běžnému způsobu života. Trvalost nezřízeného života také ve svém rozsudku vyložil částečně v roce 2010 opět Nejvyšší soud, když uvedl, že „žalobce požíval trvale alkoholické nápoje; fyzicky napadal svou bývalou družku a po celou dobu jejich vztahu hrál automaty“⁴¹, čímž potomek vytvořil určitou kontinuálnost rozporu s pravidly slušného chování⁴². M. Tomek pojem trvalost popisuje u nezřízeného života jako negativní jev v životním stylu potomka, který trvá spíše léta, než měsíce⁴³.

Při posuzování důvodu vydědění je ovšem nutné přihlídnout i ke způsobu života zůstavitele⁴⁴. Je tak důležité zkoumat, jestli zůstavitel za svého života sám např. nepropadl alkoholismu, závislosti na hazardních hrách či psychotropních látkách. Takové vydědění by se totiž přičilo logice, protože otec, který má být (i když často není) vzorem pro svého syna, se

³⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 2013, sp. zn. 21 Cdo 3213/2012.

³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu, ze dne 26.9.2013, sp.zn. 21 Cdo 3005/2012.

⁴⁰ FIALA, Roman. Trvalé vedení nezřízeného života. *Ad Notam*, 2012, roč. 18, č. 2, s. 18–21.

⁴¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. listopadu 2011, sp.zn. 21 Cdo 190/2010.

⁴² Tamtéž.

⁴³ TOMEK: *Vzor...* s. 70.

⁴⁴ SVOBODA: *Dědické...*, s. 15.

dopouští jednání, pro které by následně svého potomka chtěl vydědit. Dále je také nutné zkoumat z jaké skupiny obyvatelstva

2.1.5. Marnotratnost nebo zadluženost potomka

Takřka nezměněný a zároveň poslední důvod vydědění lze nalézt v § 1647 ObčZ, který říká, že „*dědice můžeme vydědit, pokud je tak zadlužen nebo si počíná tak marnotratně, že tu je obava, že se pro jeho potomky nezachová povinný díl*“⁴⁵. Je to tzv. základní ochrana dědictví, kterou se docílí toho, že potomci nepominutelného dědice nepřijdou o svůj povinný díl a budou zachovány základní hodnoty do budoucna⁴⁶. Největší obavy vycházejí z podezření, že si nepominutelný dědic bude počínat natolik špatně, že se zadluží, pokud již zadlužený není. Je ale otázkou, jestli pouhé zadlužení je platným důvodem pro vydědění. Mělo by se nejprve zkoumat, zdali se dědic o svůj dluh přičinil sám, např. gamblerským, anebo jej k tomu dotlačily nepříznivé vnější okolnosti. U tohoto vyděděčového důvodu je také nutné odlišit jednoduše zaměnitelný pojem zadlužení a předlužení potomka. Pokud je totiž nepominutelný dědic předlužený, může také i mimo prohlášení o vydědění zasáhnout dle § 1709 ObčZ věřitel, který pokud „*osvědčí obavu z předlužení dědice, může předtím, než soud potvrdil nabytí dědictví, navrhnout, aby pozůstalost zůstala odloučena od jmění dědice a byla spravována jako oddělené jmění*“⁴⁷, čímž dojde k odejmutí i povinného dílu, na který má potomek, pokud není vyděděn, nárok ze zákona.

Domnívám se, že důležité je také zhodnotit, zdali zadlužení nepominutelného dědice ohrožuje povinný díl pro jeho potomky, protože zadlužený může mít dostatečně velký majetek, a tím pádem je schopný adekvátně plnit své závazky. Tuto tezi podporuje i Šešina, který uvádí, že „*to, co je u jednoho dědice považováno za marnotratnost, je u jiného běžným standardem spotřeby, stejně jako statisícové dluhy u jednoho dědice jsou u jiného vzhledem k jeho majetku nepatrné*“⁴⁸. Odpovědi na tyto otázky však přinese až právní praxe a judikatura, která se bude muset potýkat s různými argumenty vyděděného počínaje tím, že svůj dluh řádně splácí, až po to, že svůj dluh již splatil, na základě čehož by mělo být vydědění zneplatněno, protože jeho příčina již zanikla.

⁴⁵ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, původního znění s účinností ke dni 1. 1. 2013 (§ 1647).

⁴⁷ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁸ ŠEŠINA: *Občanský zákoník...*, s. 358.

Další variantou je marnotratné chování, taktéž zvané rozhazovačné chování. Zde vyvstává možnost, že by dědic všechnen zděděný majetek rozprodal nebo utratil. Jak uvádí V. Bednář: „*Naplnění tohoto důvodu je tedy buď takové zadlužení potomka, nebo jeho marnotratnost, že se zůstavitel oprávněně obává, že by svůj povinný díl zcela nebo z větší části ztratil pro vlastní potomky*“⁴⁹. Může to být způsobeno alkoholismem, gamblerstvím, anebo také rozhazovačným způsobem života, kdy člověk až chorobně utrácí, za cokoliv ho napadne. V podstatě by se dalo říci, že takovýto člověk, pokud tedy netrpí nějakou závislostí, má nutkání žít si tzv. „na vysoké noze“ bez ohledu na své příjmy, které mohou být mnohdy velmi nízké. Vyděděný by tedy pouze těžil ze zůstavitelova majetku, aniž by sám vytvářel nějaké hodnoty.

Spatřuji v tomto ustanovení zásadní možnost ochrany zůstavitelova majetku před bezohledným zacházením s pozůstalostí po zůstavitelově smrti. Tímto bezohledným zacházením je myšleno neuvážené, malicherné a zbytečné ničení zůstavitelova majetku jen pro to, že jeho potomek je vlastním přičiněním zadlužen či se chová nebývale sobecky a rozhazovačně. Každý člověk by měl mít možnost zabezpečit a ochránit svůj majetek před tak zavrženíhodným chováním vlastního potomka⁵⁰.

2.2. Vydědění nezpůsobilého dědice a vydědění mlčky a po právu

Vedle pěti výše uvedených důvodů pro vydědění je novinkou v ObčZ „*vydědění nepominutelného dědice, který je nezpůsobilý dědit, a proto je z dědického práva vyloučen*“⁵¹. Můžeme v tom spatřit návrat k historickému odkazu v § 770 OZO, který danou problematiku upravoval. Význam tohoto ustanovení je zejména v tom, že je uznáván projev vůle zůstavitele, který mimo jiné vyloučí případné spory, zda snad zůstavitel za svého života takové osobě její poklesek prominul či nikoli⁵². Nejprve je důležité předeštit, kdo je dědicky nezpůsobilý. Dle § 1481 ObčZ je to ten, kdo „*se dopustil činu povahy úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho předku, potomku nebo manželu nebo zavrženíhodného činu proti zůstavitelově poslední vůli, zejména tím, že zůstavitele k projevu poslední vůle donutil nebo lstivě svedl, projev poslední vůle zůstaviteli překazil nebo jeho poslední pořízení zatajil, zfalšoval, podvrhl nebo úmyslně zničil, ledaže mu zůstavitel tento čin výslovně prominul*“⁵³.

⁴⁹ BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická poslušnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. s. 140.

⁵⁰ ROUČEK, František. In ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír (ed). *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. III. díl, 1. vydání. Praha: V. Linhart, 1936, s. 442 (§ 773 OZO).

⁵¹ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵² Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, původního znění s účinností ke dni 1. 1. 2013 (§ 1646).

⁵³ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Otázka, která se naskýtá, směřuje k potomkovi vyděděného, protože se vedle sebe v první řadě staví dědická nezpůsobilost, pro kterou je nepominutelný dědic vyloučen z dědictví. § 1483 ObčZ konstatuje, že potomek vyloučeného z dědictví nastupuje na jeho místo, i když vyloučený přežije zůstavitele, zatímco na druhé straně stojí vydědění, kdy § 1646 odst. 3 ObčZ jasně deklaruje, že pokud vyděděný přežije, nebudou dědit ani jeho potomci. Shodují se s názorem M. Šešiny, který říká, že: „*bude potřeba vycházet z vůle zůstavitele a vydědí-li zůstavitel nezpůsobilého dědice, bude pro potomky platit ohledně jejich nástupnictví § 1646 odst. 3.*“⁵⁴. Pokud se zůstavitel rozhodne, že svého potomka bude chtít zprostit vydědění nebo vyloučení z dědictví, nebude mu stačit pouhé prominutí, ale bude muset v souladu se zákonem zrušit i prohlášení o vydědění.

Další část této podkapitoly je věnována vydědění mlčky (konkludentně) a po právu, které je upraveno v § 1651 odst. 2, který stanoví, že „*dopustil-li se ten, kdo byl opominut nikoli omylem, něčeho, co naplňuje zákonný důvod vydědění, hledí se toto opominutí jako na vydědění učiněné mlčky a po právu*“. Jedná se o situace, kdy zůstavitel o nepominutelném dědici nevěděl, tedy opominul potomka nevědomě, nikoli omylem. Zároveň musí být naplněn zákonný důvod vydědění, který se prokáže v řízení o pozůstalosti, resp. ve sporném řízení vyvolaném postupem podle § 170 ZŘS⁵⁵. Po splnění obou podmínek nastává proto stav, kdy nevědomě preterovaný nepominutelný dědic je vyděděn mlčky a po právu neboli došlo k tichému vydědění. V praxi ovšem nastávají někdy problémy jako jsou zkoumání, zdali zůstavitel o opominutém dědici opravdu věděl a také prokazování existence zákonného důvodu pro vydědění. Pokud se ve sporném řízení neprokáže vyděd'ovací důvod, má takový dědic právo na povinný díl, jaký mu náleží podle zákona.⁵⁶

2.3. Prohlášení o vydědění

Vydědění bylo před novelou prováděno formou listiny o vydědění, kterou následně nahradilo v novém občanském zákoníku prohlášení o vydědění. Vydědění předpokládá aktivní právní jednání zůstavitele, tzn., jeho prohlášení o vydědění, aby bylo vydědění platné.

⁵⁴ ŠEŠINA: *Občanský zákoník...*, s. 362.

⁵⁵ SVOBODA: *Dědické...*, s. 17.

⁵⁶ § 1652 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

2.3.1. Forma prohlášení o vydědění

Jako tomu bylo u staré úpravy, je potřeba, aby bylo prohlášení o vydědění učiněno v určité formě. V ObčZ je v § 1649 odst. 1 jasně uvedeno, že „*prohlášení o vydědění lze učinit nebo je lze změnit či zrušit stejným způsobem, jakým se pořizuje nebo ruší závět*“⁵⁷, tedy písemnou nebo ústní formou, která je možná dle důvodů obsažených v § 1542 odst. 1. Za písemnou formu můžeme považovat poslední vůli zůstavitele v podobě soukromé listiny sepsané a podepsané vlastní rukou (holografní forma) nebo sepsané třetí osobou za podmínky, že zůstavitel danou listinu podepsal vlastní rukou a před dvěma přítomnými svědky prohlásil, že tato listina obsahuje jeho vůli v souladu s § 1534 ObčZ. Nejdůvěryhodnější forma je veřejná listina⁵⁸ splňující zákonné podmínky dle § 1537 ObčZ, která je učiněna notářským zápisem, který díky postavení, nezávislosti a nestrannosti notáře, jenž je jmenován ministrem vnitra, zaručuje správnost a kvalitu takovéto formy.

Pro situace, které vyžadují určité úlevy při pořizování prohlášení o vydědění, aplikujeme §1542–1545. První možností je ústní prohlášení vykonané před třemi přítomnými svědky v situacích způsobených nenadálými událostmi, jako může být například zemětřesení, povodeň nebo válečný konflikt. Pokud nastane důvodná obava, že by zůstavitel zemřel dříve, než by mohl pořídit prohlášení o vydědění ve formě veřejné listiny, zákon dovoluje v souladu s § 1543 zaznamenat toto prohlášení starostovi obce spolu s dvěma svědky. V posledním případě lze úlevu využít při pořizování prohlášení na palubě lodi nebo letadla, či při účasti na ozbrojeném konfliktu, kdy se jedná o tzv. vojenské prohlášení o vydědění. Tyto speciální možnosti, které dovoluje zákon, jsou nezbytné při opravdu ztížených podmínkách pro učinění prohlášení o vydědění. Podobnou úpravu můžeme dle M. Šešiny nalézt i v občanském zákoníku Itálie, Polska, Portugalska a dalších zemí, které jsou postaveny na kontinentálním systému evropského práva⁵⁹. Nicméně ani v těchto speciálních případech neukládá zákon povinnost starostovi, veliteli lodě nebo kapitánu letadla zaznamenat tuto poslední vůli včetně prohlášení o vydědění.

2.3.2. Náležitosti prohlášení o vydědění

V ObčZ je oproti staré úpravě v ObčZ 1964 nově uvedeno, že již nemusí být výslovně odůvodňováno, proč zůstavitel vydědil potomka, pokud jsou oběma tyto předpoklady pro vydědění známy a dále, že vydědění musí být v prohlášení o dědictví učiněno pro důvod, který

⁵⁷ Aktuální znění: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁸ Ve smyslu § 3026 odst. 2 NOZ se veřejnou listinou rozumí notářský zápis.

⁵⁹ ŠEŠINA: *Občanský zákoník...*, s. 356.

v době pořízení již existuje, a ne pro důvod tzv. podmíněný, který by mohl v budoucnu nastat, a to ani za podmínek, kdy zůstavitel vidí, jak jeho potomek svým chováním k tomuto důvodu pro vydědění spěje.⁶⁰ Nepotřeba odůvodnit vydědění se opírá o důvodovou zprávu k ObčZ, která tvrdí že: „zásadně není důvod k tomu, aby zůstavitel zdůvodňoval své rozhodnutí o vydědění v případech, kdy je ten důvod znám jak jemu, tak i vyděd'ovanému potomku. Takových případů je drtivá většina. Učiní-li prohlášení o vydědění v závěti, což je pravidlem, seznámí se s tím příliš mnoho lidí, a to třeba i dlouho poté, co důvod vydědění nastal a - např. při odsouzení vyděd'ovaného pro závažný trestný čin – upadl v zapomnutí. Účel vydědění je zbavit nepominutelného dědice práva na povinný díl, nikoli ho denunciovat. Je tedy správné ponechat zůstaviteli na vůli, zda důvod vydědění uvede čili nic“⁶¹. Výklad této důvodové zprávy tedy směřuje k tomu, že není potřeba uvádět důvod, proč zůstavitel dědice vydědil.

S tímto výkladem částečně souhlasím, a to v bodě neuvedení důvodu pro vydědění, protože se jeho názory přiklání spíše k anglické úpravě dědického práva, a to ve smyslu maximalizaci svobodné vůle zůstavitele, na které by mělo záležet nejvíce. Své úvahy stavím na předpokladu, že zůstavitel během života svůj majetek buduje a shromažďuje tvrdou prací a vlastním přičiněním, a proto by měl mít možnost s ním nakládat podle své vůle.

2.4. Negativní závěť

O negativní závěti můžeme mluvit jako o svobodné vůli zůstavitele, který právně jedná tak, že má v úmyslu vyloučit možného dědice z nároku na zůstavitelovu pozůstalost, a kterou znal i ABGB jako negativní testament⁶². Jedná se o vůli vyřadit osobu v dědické sukcesi, nikoliv však nepominutelného dědice, který má ze zákona nárok na povinný díl (potomek zůstavitele). Název „negativní závěť“ nese docela hovorové označení, přičemž chce se jím říci, že se jedná o „závěť naruby“⁶³. Negativní závěť ObčZ 1694 jednoznačně neupravoval, a proto se v právnických kruzích polemizovalo, zdali je přípustná či nikoli⁶⁴. Tato forma závěti není tzv. vyděděním, a tak nemusí být v této závěti uvedeny důvody vydědění, jako je tomu u dědiců s nárokem na povinný díl neboli nepominutelných dědiců. Zůstavitel pořizuje tuto závěť mnohdy pro dědice, kteří nemusí v rámci dědické posloupnosti vůbec přijít na řadu, nicméně

⁶⁰ SVOBODA: Občanský..., s. 427.

⁶¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, původního znění s účinností ke dni 1. 1. 2013 (§ 1648).

⁶² ŠEŠINA: Občanský zákoník..., s. 356.

⁶³ PILÍK, Václav. Tzv. negativní závěť. [online]. [pravniprostor.cz](http://www.pravniprostor.cz), 10. listopadu 2014 [cit. 16. června 2017]. Dostupné na <<http://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/tzv-negativni-zavet>>.

⁶⁴ BEDNÁŘ: Testamentární..., s. 98–99.

tak činní pro klid svého svědomí a tzv. se pojišťuje pro případ, že by na tuto osobu připadlo dědické nástupnictví⁶⁵. Vyloučí-li zůstavitel z dědění některého z potenciálních dědiců ze zákona, pozitivně tím vymezuje okruh těch potenciálních dědiců ze zákona, kteří dědit budou.

Ze zákona vyplývá, že takovouto negativní závěť lze pořídit v jakékoliv formě splňující náležitosti závěti. Otázkou tedy je, jak se postavit k negativní závěti v tzv. privilegované formě neboli ve formě s úlevami. Lze polemizovat o tom, jestli pořízení negativní závěti v mimořádné situaci, která si tuto formu žádá, je přípustné. Pokud lze tuto formu využít pro prohlášení o vydědění, kterým se vydědí nepominutelný dědic, potom nespatřuji důvod pro jakékoliv sporné vyčlenění, které by mělo možnost negativní závěti s úlevami zamezit.

⁶⁵ PAVELKA, Jan, JAHODOVÁ Iva. Dědické právo po rekodifikaci. *Rekodifikační novinky*, č. 9, 2013. s. 2.

3. Úprava vydědění ve vybraných zemích

Institut vydědění a sním spojené důvody pro vydědění, můžeme nalézt v mnoha zahraničních právních řádech. Je samozřejmostí, že zde nalezneme spoustu odlišností, a to hlavně s návazností na právní systém (tzn. systém kontinentální nebo systém common law). Budu se zabývat zejména úpravou v systému kontinentálního práva, konkrétně úpravou v Polsku, Švýcarsku a Německu, ale též úpravou v systému angloamerickém, konkrétně ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska a ve Spojených státech Amerických.

Úpravy těchto zemí vycházejí z obou systémů, tedy jak z práva anglosaského, tak z práva kontinentálního. V této části se snažím obecně popsat a analyzovat úpravu dědického práva a konkrétní možnosti vydědění v tamních právních úpravách.

Tyto země jsem rozdělil do dvou zvolených skupin. V prvním případě se jedná o právní úpravy, kde je nepominutelný dědic chráněn tzv. povinným dílem, do kterého patří německá, švýcarská a polská právní úprava. V druhém případě se jedná o vydědění v angloamerickém systému práva.

3.1. Vydědění z pohledu polské právní úpravy

V polských právních předpisech je vydědění jedním z institutů, jehož následkem má být vyloučení dědice z dědictví. Jádrem tohoto institutu jsou morální a etické aspekty, podle kterých se zůstavitel rozhoduje o zbavení osoby práva na dědický díl. Toto rozhodnutí osobu vydědit, které je zároveň projevem svobodné vůle zůstavitele, musí být v souladu se zákonem, protože pouze důvody, které jsou zákonem stanovené, mají právní účinek na vydědění. Výčet těchto zákonných důvodů je taxativní a jakýkoliv jiný důvod mimo rámec zákona, pro který by chtěl zůstavitel dědice vydědit, je nepřipustný. Konstrukci vydědění, tak jak ji pojímá polská právní úprava, lze chápat jako mechanismus pro potrestání dědice za určité zavržení hodné chování, které je vymezeno v textu zákona⁶⁶.

Při pohledu na základy, na kterých stojí vydědění v polské úpravě, zdá se prima facie, že se zákonodárce rozhodl uzákonit pouze takové důvody, které jsou výsledkem negativního chování vydědění vůči zůstaviteli nebo osobám jemu blízkých⁶⁷. Polské právo zná povinný díl neboli „zachowek“, což je forma ochrany osob nejbližších zůstaviteli, kterým přísluší právo

⁶⁶ WIERCINSKI, J. O przestępstwie jako przyczynie niegodności dziedziczenia. *Kwartalnik Prawa Prywatnego*. 2010, č. 2, s. 559.

⁶⁷ WÓJCIK, Sylwester. *Podstawy prawa cywilnego: prawo spadkowe*. Warszawa: Wydawnictwa Prawnicze LexisNexis, 2002, s. 89.

požadovat svůj díl z dědictví. Je to důsledek právní domněnky, že každý zůstavitel má morální povinnost zanechat alespoň část majetku jeho nejbližším pozůstalým.

3.1.1. Koho a za jakých podmínek může zůstavitel vydědit

Vydědit lze pouze osoby uvedené v čl. 1008 KC. Jsou to osoby, které v souladu s čl. 991 KC mají legitimní nárok na dědictví. Je nutno poznamenat, že to není jen dcera nebo syn, ale i vnoučata a pravnoučata. Chtěl bych také zdůraznit, že je nutné mít na paměti i adoptivní potomky. V případě, že zůstavitel za života adoptoval dítě, pak toto dítě dědí po svých adoptivních rodičích, jako by bylo jejich vlastní (čl. 936 odst. 1 KC). Má tedy plné právo dědit po osvojiteli, a to samé platí v případě neúplného přijetí dítěte za vlastní (čl. 937 1 KC)⁶⁸.

Prvním důvodem pro vydědění je, pokud osoba vyděděná žije delší dobu v rozporu s principy společenského soužití, čímž zákonodárce přikládá velkou váhu společenskému chování a rodině v pozitivním systému práva⁶⁹. Nutnými předpoklady, které musí být naplněny pro dostatečnou kvalifikaci tohoto vydědovacího důvodu, je přetrvávající chování, kterým dědic porušuje pravidla společenského soužití a činí tak proti vůli zůstavitele. Je také ale zapotřebí v souvislosti s čl. 1008 odst 1 KC zmínit, že část „proti vůli zůstavitele“ je klíčová, protože je zřejmé, že bez tohoto elementu, by již nešlo o vydědění, ale pouze o chování, jenž je v rozporu s dobrými mravy. Dle Ksiezaka obecně platí, že koncept tohoto vydědovacího důvodu je ve společnosti kladně přijímán⁷⁰, protože tento důvod je opřen o chování odpovídající stavu alkoholismu, narkomanii, gamblerismu, nebo žití na úkor zůstavitele a odmítání zaměstnání⁷¹. Tento důvod je srovnatelný s ustanovením § 1646 odst. 1 písm. d) ObčZ, kde je možnost vydědění nepominutelného dědice, který vede trvale nezřízený život.

Druhým důvodem, jenž je upraven v čl. 1008 odst. 2 KC, a který opodstatňuje vydědit dědice vzhledem k jeho chování, je spáchání trestného činu proti životu, zdraví, svobodě nebo hrubé urážky na cti⁷². Tato okolnost vyžaduje spáchání trestného činu proti zůstaviteli nebo proti osobě jemu blízké. Osoby zůstaviteli blízké jsou v polské úpravě jeho potomci, zákonný partner, sourozenci a předci, tj. rodiče či prarodiče⁷³. Názory na výčet osob blízkých zůstaviteli se v polské literatuře značně liší, ale tento koncept, který zahrnuje výše uvedené osoby

⁶⁸ Tamtéž.

⁶⁹ MACHNIKOWSKI, Pawel. *Kodeks cywilny. Komentarz do artykułów 1–534*. Warszawa: Wydawnictwo C.H.Beck, 2004, s. 21.

⁷⁰ KSIEZAK, Pawel. *Zachowek w polskim prawie spadkowym*. Warszawa: LexisNexis, 2010, s. 37.

⁷¹ IGNACZEWSKI, Jacek. *Prawo spadkowe art. 922–1088 KC*. Warszawa, C. H. Beck, 2004. s. 237.

⁷² aktuální znění: Kodeks cywilny, polský občanský zákoník.

⁷³ WÓJCIK: *Podstawy Podstawy ...*, s. 90.

potvrzuje i ve svém usnesení Nejvyšší soud⁷⁴. Po vysvětlení okruhu osob blízkých, je třeba si vymezit, co v polské úpravě znamená pojem „dopuscił się przestępstwa” neboli spáchal trestný čin. Prima facie se zdá, že znění čl. 1008 odst. 2 KC není zcela určité. Výklad doktríny přiznává pouze spáchání trestného činu, ale ne přímo, že za ně osoba vyděděná musí být odsouzena. Tato skutečnost znamená, že k vydědění není třeba existence pravomocného rozhodnutí trestního soudu, ale pouhé konání ve smyslu spáchání trestného činu dle čl. 1008 odst. 2 KC.⁷⁵ Ve světle platného trestního zákoníku je také zapotřebí, aby vyděděný spáchal trestný čin v míře větší než zanedbatelné, která je pro společnost škodlivá (čl. 1 ve spojení s čl. 115 odst. 1 KK)⁷⁶. Otázkou také zůstává, jak se postavit k trestným činům spáchaným neúmyslně. Posouzení je na civilních soudech, které se s touto otázkou musí vypořádat. Je totiž důležité zohlednit absenci úmyslu a také dopad na zůstavitele. Nicméně ve světle posledních rozhodnutí Nejvyšších soudů se zdá, že je směřováno k tomu, že tento důvod lze uplatnit jen u úmyslných trestných činů.

Posledním důvodem vydědění, který je uveden v čl. 1008 odst. 3 KC je vydědění pro přetrvávající nezáměr a zanedbávání péče o rodinu, obdobně jako v české úpravě. Toto ustanovení je vykládáno zejména jako porušování povinností k rodině, která je základem společnosti. Tyto povinnosti jsou upraveny v zákoně o rodině, a jde zejména o povinnosti mezi manžely, dětmi a rodiči a opačně. Pokud jde o manželské povinnosti, je důležité zmínit především věrnost, loajalitu, vzájemnou pomoc a spolupráci pro dobro rodiny, která je zapotřebí k uspokojování potřeb rodiny⁷⁷. Co se týče povinností mezi rodiči a dětmi, nejdůležitější je vzájemná pomoc, vyživovací povinnost, respekt, u mladších dětí také uznávání autorit a loajalita. Polská literatura často zmiňuje, že tento důvod je zneužíván k vynucení kázně ze strany potomků⁷⁸, protože u nezletilých a potomků, kteří nejsou sebe schopni sami uživit, je v mnoha případech majetek zůstavitele jediný zdroj financí, který vyděděnému může zůstat. Proto je důležité, aby aplikace tohoto zákonného důvodu na potomky byla použita jen v mimořádných situacích, které bude moci řádně prozkoumat soud. V popředí tohoto ustanovení stojí péče o zůstavitele, s ohledem na jeho zdraví a věk, ze strany potomka. Dle rozsudku Nejvyššího soudu jsou zákonné předpoklady pro vydědění z tohoto důvodu nedostatečná péče, neprojevení dostatečného zájmu, nespravedlivé obvinění a pomluvy zůstavitele⁷⁹.

⁷⁴ Usnesení Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2004 r., II KK 176/04.

⁷⁵ KORDASIEWICZ: *Prawo spadkowe...*, s. 851.

⁷⁶ MAREK, Andrzej. *Podstawy prawa i procesu karnego*. Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, 2008, s. 197.

⁷⁷ SMYCZYŃSKI, Tadeusz. *Prawo rodzinne i opiekuńcze*. Warszawa: C. H. Beck, 2005, s. 56.

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ Usnesení Sądu z dnia 7 listopada 2002 r., II CKN 1397/00

Odlišnosti mezi českou a polskou právní úpravou shledávám zejména v počtu vydělovacích důvodů a v určitých aspektech v jejich obsahu. Jak již bylo zmíněno, polská právní úprava má pouze 3 důvody pro vydělení. První důvod pro vydělení v polském dědickém právu se zabývá chováním, které je v rozporu se principy společenského soužití. V české úpravě je tento důvod uveden jako trvale nezřízený život a lze zde najít mnoho společných znaků. Zejména musím uvést kritérium dlouhodobosti a rozpor s dobrými mravy a společenským chováním, ve kterých se úpravy shodují. Pokud porovnám druhý důvod, česká úprava se po novele občanského zákoníku zaměřuje u tohoto vydělení na trestné činy spáchané za okolností, které svědčí o zvrhlé povaze potomka. Polská úprava naproti tomu není tak přísná a určuje, že trestné činy musí být více než škodlivé. Velkým rozdílem je následně fakt, že v polské úpravě není zapotřebí, aby byl v době sepsání vydělení potomek za tento trestný čin pravomocně odsouzen, zatímco u sepsování prohlášení o vydělení je to jedna z podmínek⁸⁰. Posledním důvodem je zanedbávání péče o rodinu a zejména o zůstavitele. V tomto vydělovacím důvodu lze najít prvky z neprojevení opravdového zájmu a neposkytnutí potřebné péče v nouzi. Vyzdvihnout je zde nutné aspekt, že obě tyto úpravy staví jako základ společnosti rodinu. Domnívám se, že polská úprava ještě hlouběji a přísněji vymezuje povinnosti, které jsou kladeny na zůstavitelovy potomky. Dle mého subjektivního názoru je to způsobeno i tím, že Polsko je tvořeno z velké části věřícími obyvateli, kteří jsou římskými katolíci, přičemž tato církev staví do popředí soudržnost rodiny a pomáhání osobám bližním.

3.1.2. Postavení polských soudů k vydělení

Zůstavitel sám při pořízení závěti nebo poslední vůle rozhoduje, zda škoda, kterou mu způsobil vydělený, ať už majetková či nemajetková, je natolik velká, aby na jejím základě mohlo dojít k vydělení. Posouzení, zdali se osoba vydělená opravdu dopustila trestného činu či jiného chování, které splňuje kritéria pro vydělení, leží na bedrech soudu, který tak učiní v rámci řízení o dědictví. Soud tedy posuzuje, zda vydělený jednal skutečně v rozporu s principy společenského soužití, jestli jeho chování bylo v rozporu s vůlí zesnulého nebo jestli se dopustil trestného činu, který byl spáchán v plné svéprávnosti, nikoliv např. z důvodu duševní choroby⁸¹.

⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14.3.2013, sp. zn. 21 Cdo 1065/2011.

⁸¹ BUDNIK, Dariusz. *Wydzielczenie - prawo dopuszcza tylko trzy przyczyny* [online]. expresskaszubski.pl, 30. března 2013 [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <<http://expresskaszubski.pl/prawo/2013/03/wydzielczenie-prawo-dopuszcza-tylko-trzy-przyczyny>>.

Pokud se zjistí, že neexistuje žádný důvod vydědění v souladu se zákonem, soud vydědění zruší a neplatnost vydědění nebude mít vliv na platnost vůle. Neplatnost vydědění platí pouze ve smyslu zákona a v případě zrušení vydědění ve smyslu hovorového pojetí, neexistuje povinnost udávat důvody pro zrušení vydědění⁸². Zrušení vydědění může být provedeno několika způsoby, přičemž nejjednodušší z nich je odpuštění vyděděnému zůstavitelem, které může být učiněno v jakékoliv formě, tudíž nevyžaduje ani zásah do obsahu poslední vůle zůstavitele a není tedy nutné měnit její obsah.⁸³.

3.1.3. Forma prohlášení o vydědění

Ustanovení čl. 1008 KC jasně deklaruje, že zůstavitel může vyloučit dědice z pozůstalosti (zachowku), pokud tak učiní v pořízení pro případ smrti, kterou označuje polská právní úprava jako závěť⁸⁴. Tato úprava odpovídá globálnímu trendu, kdy je vydědění přípustným elementem v pořízení pro případ smrti (např. § 470 ZGB, § 771 ABGB). Polská právní úprava zná dvě formy závětí: závěť obyčejnou (testamenty zwykły) a závěť speciální (testamenty szczególne), která v české úpravě z velké části odpovídá tzv. privilegované závěti neboli závěti s úlevami. Do výčtu závětí obyčejné patří závěť holografická neboli psaná vlastní rukou (§ 949 KC), závěť notářsky sepsaná (§ 950 KC) a závěť alografická neboli nepsaná vlastní rukou (§ 952 KC). Závěť speciální je pak ve formě ústní, vypracovaná na polské lodi či letadle, a to za zvláštních podmínek, které musejí nastat, aby tato forma mohla být aplikována⁸⁵.

Zůstavitel má právo sepsat závěť obyčejnou kdykoliv uzná za vhodné, zatímco závěť speciální jen pokud si to žádají zvláštní okolnosti, přičemž nedodržení zákonem stanovených podmínek vede obvykle k absolutní neplatnosti zůstavitelovi poslední vůle⁸⁶. Teorie připouští, aby zůstavitel vydědil prostřednictvím jakéhokoli typu závěti, avšak v praxi se vydědění nejčastěji provádí formou holografickou, protože je nejosobnější a je to ostatně jediná forma závěti, která může být vypracována bez účasti svědků⁸⁷. Holografická závěť bývá pro zůstavitele nejpříjemnější také proto, že při alografické závěti může dojít k nepříjemným situacím, např. pokud zůstavitel vydědí některou z osob nejbližších, která je zároveň svědkem.

⁸² Tamtéž.

⁸³ Usnesení Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 14 czerwca 1971 r. III CZP 24/71.

⁸⁴ KORDASIEWICZ, Bogudar. *Prawo spadkowe - System Prawa Prywatnego*. Warszawa: C. H. Beck, 2009. s. 842.

⁸⁵ STEC Piotr, ZAŁUCKI Mariusz. *Podstawy prawa cywilnego z umowami w administracji*. Warszawa: "Difin", 2011. s. 341.

⁸⁶ KSIEZAK, Pawel. *Zachowek w polskim prawie spadkowym*. Warszawa: LexisNexis, 2012. s. 190.

⁸⁷ KORDASIEWICZ: *Prawo spadkowe.....*, s. 301.

3.2. Vydědění z pohledu německé úpravy

Dědické právo je upraveno v německém občanském zákoníku, zkráceně BGB. Dědickému právu BGB předchází dlouhý historický vývoj, jehož výsledek tvoří směs německých a římských právních zásad⁸⁸. Římské právní zásady ovlivňovaly celý historický vývoj dědického práva na území Německa, ať už se jedná o německé právo středověku (deutschen Rechts des Mittelalters) či o kanonické právo. Německý občanský zákoník vstoupil v platnost prvního ledna roku 1900⁸⁹, čímž došlo ke sjednocení dědického práva na německém území. Postupně docházelo k dalším reformám, kde se vyřešily spory v oblasti nástupnického příbuzenství, majetkových práv mezi manžely a nucené dědické právo či rovnosti manželských a nemanželských dětí.

3.2.1. Vydědění v německém BGB

Pokud zůstavitel vydědí potomka dle § 1938 BGB, má osoba vyloučená z dědictví nárok na částečnou kompenzaci v podobě uplatnění práva na povinný díl (§ 2303 BGB)⁹⁰. V německém dědickém právu není vydědění bráno v první řadě jako trest. Často je to jakási kompenzace zbývajícím dědicům za to, že vyděděný dostal od zůstavitele dostatek majetku ještě před jeho smrtí a poskytuje to zároveň zásadu rovného zacházení⁹¹. Nicméně stát, jako poslední zákonného dědice, nemůže zůstavitel vydědit (§§ 1936, 1938 BGB), protože by jeho majetek zůstal bez právní subjektivity (Rechtsträger wäre)⁹². Zůstavitel může vydědit pouze za splnění zákonných podmínek, přičemž pro zbavení potomka povinného dílu musí být naplněny podmínky uvedené v §2333 BGB, stejně jako v případě rodičů nebo manžela. Vydědit ostatní příbuzné lze pak bez udání důvodu. Vydědění podle německého práva se provádí buď „negativní poslední vůlí“, nebo jmenováním jiné osoby, která se stane dědicem, jemuž připadne celý majetek (tzv. „pozitivní poslední vůle“)⁹³. Český pojem vydědění je v německé úpravě chápán jako zbavení práva nepominutelného dědice na povinný díl. Nejlépe tuto problematiku komentuje V. Bednář: „*pojem vydědění je v německém dědickém právu chápán pouze jako nezahrnutí nebo vyloučení některého ze zákonných dědiců z dědického nástupnictví prostřednictvím zůstavitelovy poslední vůle*“.⁹⁴

⁸⁸ LANGE, Knut Werner. *Erbrecht*. München: Beck, C.H., 2011. s. 2.

⁸⁹ RAINER, Michael. *Das Römische Recht in Europa*. Wien: MANZ, 2012. s. 386.

⁹⁰ Aktuální znění: Bürgerliches Gesetzbuch, Nr. 21 (1896), německý občanský zákoník

⁹¹ SCHLÜTER, Wilfried. *Erbrecht*. München: Beck, 2007. s. 165.

⁹² BROX, Hans, WALKER, Wolf. *Erbrecht*. München: Vahlen, Franz, 2012. s. 161.

⁹³ SCHLÜTER. *Erbrecht...*, s. 165.

⁹⁴ BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. s. 124.

Důvody, pro které lze legitimně vydědit, jsou, jak již bylo zmíněno, taxativně vymezeny zákonem. Podle německé doktríny a judikatury není přípustné, aby důvod vydědění byl aplikován na základě analogie⁹⁵. Pokud chování potomka nelze kvalifikovat dle výčtu v § 2333 BGB, nemůže být potomek zbaven práva na povinný díl. Uvedu příklad z knihy W. Zimmermana, kdy zůstavitel nemůže vydědit svého syna, který ho opustí, neudrzuje s ním kontakt, je vyhozen z vysoké školy, má nemanželské děti s několika ženami a maluje pouliční malby, protože přese všechno ve světle německého zákona nemůže být syn připraven o svůj povinný díl⁹⁶, protože toto chování nenaplnuje podmínky stanovené ve výše uvedeném paragrafu. Potomek může být zbaven povinného dílu pouze v případě, pokud: usiluje o život zůstavitele, jeho manžela, potomků nebo jiné jemu blízké osobě; potomek spáchá vůči uvedeným osobám úmyslný trestný čin; závažným způsobem porušuje vyživovací povinnost vůči zůstaviteli; byl pravomocně odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce trvání nejméně 1 roku, a to za předpokladu, že je zároveň pro zůstavitele nepřijatelné, aby tato osoba získala podíl na pozůstalosti nebo v případě, že potomkovi bylo pro vážný úmyslný čin pravomocně nařízeno umístění v psychiatrické léčebně či v odvykacím zařízení.

První z těchto podmínek je spojena se zvlášť závažným zločinem vraždy, přičemž předpokladem je aktivní jednání a vůle usmrtit zůstavitele. Podle německé doktríny musí jít o „zločinné“ chování potomka, který si je vědom následků, jež může zůstaviteli způsobit. Pro naplnění zákonné podmínky není potřeba, aby došlo ke spáchání trestného činu, ale postačí být spolupachatelem nebo účastníkem takového trestného činu. Druhá z těchto podmínek je výsledkem sloučení dvou důvodů pro vydědění, a to úmyslného fyzického týrání zůstavitele nebo jeho manžela a spáchání úmyslného trestného činu. K tomuto sloučení došlo z důvodu zvyšujícího se výskytu případů fyzického týrání rodičů dětmi, které následně zůstavitel nemohl zbavit povinného dílu, přičemž zajímavostí je, že německá úprava nepovažuje psychické týrání za důvod pro zbavení povinného dílu potomka. W. Zimmerman tenhle fakt demonstruje na rozsudku BGH (Bundesgerichtshof – Spolkový soudní dvůr), kdy matka kvůli ztrátě kontaktu se svým synem se pokusila spáchat sebevraždu. Při pobytu v nemocnici naléhala na syna, aby ji navštívil, ale on odmítl a následně soud zjistil, že ji v předchozích letech psychicky týral, což ji způsobilo těžkou psychickou újmu. Soud následně ovšem odmítl syna zbavit nároku na povinný díl, protože nedošlo k újmě fyzické⁹⁷. Proto pokud psychické týrání není spojeno s fyzickým, nesplňuje podmínku uvedenou v § 2333 odst. 2 BGB.

⁹⁵ Usnesení BGH ze dne 1.3.1974, IV ZR 58/72, NJW 1974/24, s. 1084. Dostupné na: connect.juris.de.

⁹⁶ ZIMMERMANN, Walter. *Der Verlust der Erbschaft: Enterbung, Pflichtteilsschmälerung, Erb – und Pflichtteilsunwürdigkeit*. Berlin: Schmidt, 2006, s. 70.

⁹⁷ Tamtéž.

Třetí podmínkou je závažné porušení vyživovací povinnosti (§ 2333 odst. 3 BGB), která se opírá o vymezení vyživovací povinnosti mezi příbuznými dle § 1601 BGB a násl., které stanoví, že příbuzní v přímé linii jsou si povinni navzájem poskytovat výživné. Zbavit nároku na povinný díl na základě porušení vyživovací povinnosti může zůstavitel pouze pokud je osobou, která není schopna sama sebe uživit a je ve finanční nouzi⁹⁸. Poslední podmínka uvedená v odst. 4 je výsledkem přijetí konceptu, který má ochránit dědictví před potomkem chovajícím se nevhodným, nemravným, zvláště zavržení hodným způsobem, a který důsledkem svého chování je pravomocně odsouzen za trestný čin či umístěn do ochranné léčby nebo detenčního zařízení.

Z výše uvedených informací lze tedy konstatovat, že německá právní úprava má čtyři důvody pro vydědění. První a druhý důvod je z většiny obsažen v českém vydědění pro spáchání trestného činu za okolností svědčících o jeho zvrhlé povaze. Spáchání zvláště závažného zločinu vraždy a také fyzické týrání zůstavitele jsou dle mého názoru trestné svědčící o zvrhlé povaze potomka, protože naplňují určité znaky zvrácenosti, surovosti nebo brutálnosti.

3.2.2. Negativní a pozitivní poslední vůle

Podle § 1938 BGB „*kann durch Testament einen Verwandten, den Ehegatten oder den Lebenspartner von der gesetzlichen Erbfolge ausschließen*“⁹⁹, tedy zůstavitel může vyloučit příbuzné, registrovaného partnera nebo manželku z dědění ze závěti. S vyděděným se pak zachází, jako by neexistoval. V řízení o dědictví se dále postupuje dle dědické posloupnosti bez vyděděného. Nicméně tento akt je jednostranný a je důležité, jak se k tomu postaví dědicové, a jestli nedošlo k porušení zákonných podmínek¹⁰⁰. Při následném jednání může dojít k vydědění v plném rozsahu, případně může být dědic vyloučen jen z části.

Pozitivní poslední vůle funguje v dědické praxi tak, že zůstavitel jmenuje jinou osobu, která se stane dědicem, a zároveň vydědí dědice, který dědí dle dědické posloupnosti. Uvedeno na příkladu, zůstavitel jmenuje dědicem svého kamaráda Heindricha, aby zdědil celý jeho majetek, a zároveň tím vyděďuje svého syna¹⁰¹. V případě, že zůstavitel nejmenuje jinou osobu, je vydědění účinné, pokud je zřejmá zůstavitelova vůle.

⁹⁸ REBMANN, Kurt, SÄCKER, Franz-Jürgen, RIXECKER Roland. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*. München: Beck, 2006, § 2333, s. 13.

⁹⁹ Aktuální znění: Bürgerliches Gesetzbuch, Nr. 21 (1896), německý občanský zákoník.

¹⁰⁰ LANGE: *Erbrecht*...., s. 225.

¹⁰¹ BROX: *Erbrecht*...., s. 161.

3.2.3. Účinky vydědění dle německé právní úpravy

Na základě uvedených skutečností můžeme říci, že německá právní úprava má dva typy vydědění. Prvním z nich je vydědění *sensu largo*, které odpovídá negativní poslední vůli, kterým zůstavitel vyloučí zákonné dědice. Druhým je vydědění *sensu stricto*, které zbavuje práva na povinný díl (*Pflichtteil*). S vyloučeným z dědictví má být zacházeno, jako kdyby se ho dědictví netýkalo, nebo jako kdyby až do otevření dědického řízení nežil, což vede ke zvýšení podílu zbylých dědiců. Patří-li vyděděný do skupiny dědiců s právem na povinný díl, může vyděděný použít § 2303 a domáhat se svého povinného dílu, pokud ho zůstavitel nezbavil i tohoto práva. Tato oprávnění vycházejí z § 2333–2337 BGB¹⁰².

Pokud byl vyloučen dědic ze skupiny dědiců ze zákona, dochází k tomu, že dědictví přechází na přímého dědice vyděděného, pokud není v poslední vůli uvedeno jinak. Zákon říká, že z poslední vůle by mělo být jasné, jestli se vydědění vztahuje i na potomky osoby vyloučené z dědictví, avšak podle převažujícího názoru se děje zřídka, že by zůstavitel vydědil celou linii vyděděného. Na druhou stranu neexistuje zákon či směrnice, která by nařizovala, aby dědictví bylo rozšířeno na potomky vyděděného, ale pokud se k tomu zůstavitel v poslední vůli nevyjádří, budou v souladu s § 1924 BGB potomci vyděděného povoláni k dědictví ke svému povinnému dílu¹⁰³. V případě, že testament obsahuje negativní vůli ve smyslu § 1938, vydědí zůstavitel příbuzenstvo (*Verwandten*), do kterého spadají první tři dědické třídy. V neposlední řadě lze zbavení práva dědiců na povinný díl vykonat, jak již bylo zmíněno, aplikací § 2333 a násl. BGB.

3.3. Vydědění z pohledu švýcarské úpravy

V době osvícenství došlo ve Švýcarské konfederaci k vlně rekodifikací. V dobré víře se začalo upravovat i právo dědické, aby bylo možné vyřešit všechny problémy, které by mohly během dědického řízení nastat¹⁰⁴. Volání po jednotném a komplexním civilním kodexu bylo v době osvícenství čím dál hlasitější. Z tohoto důvodu Švýcarská konfederace nakonec rekodifikaci prosadila, navzdory tomu, že postrádala ústavní předpoklady pro federální civilní legislativu¹⁰⁵. Občanský zákoník byl zpracován v německém, italském a francouzském úředním jazyce a jedná se o jeden z nejstarších občanských zákoníků platících až do dnešních dní.

¹⁰² HAU, Wolfgang. *juris PraxisKommentar BGB: Erbrecht*. Bd. 5. Saarbrücken: Juris, 2005. s. 104.

¹⁰³ HAU: *Erbrecht...*, s. 103.

¹⁰⁴ TUOR, Peter, SCHNYDER, Bernhard. *Das schweizerische Zivilgesetzbuch*. Zürich: Schulthess, 1986. s. 2.

¹⁰⁵ CARLEN, Louis. *Rechtsgeschichte der Schweiz: eine Einführung*. Bern: Francke, 1988. s. 95.

Později byl přeložen dokonce i do rétorománštiny, i když v tomto případě se jedná pouze o neformální verzi¹⁰⁶.

3.3.1. Vydědění ve švýcarském ZGB

Ve švýcarském občanském zákoníku je vydědění úzce spjato s dědickým právem a je jakousi formou občanského potrestání¹⁰⁷. Hlavním cílem je zbavit dědice povinného dílu. Právo na dědický podíl mají legitimní dědicové, a to včetně nároku na nezmenšený povinný díl (Pflichtteil). Existují však i výjimky, které podléhají přísným podmínkám. Zůstavitel má možnost "zabavit" (berauben) povinný díl dědice, na který mají nárok tzv. chránění dědici, kterými jsou zákonný partner a potomci. Pokud zůstavitel nemá žádné potomky, potom mají nárok na povinný díl jeho rodiče. Švýcarský občanský zákoník rozlišuje nejen účinky vydědění, ale také účel vydědění. V důsledku toho odlišuje trestní vydědění (Strafenterbung) a tzv. preventivní vydědění (Präventiventerbung)¹⁰⁸.

3.3.2. Důvody vydědění podle ZGB

Švýcarské právní předpisy podmiňují účinnost vydědění taxativním vymezením, a proto není možné, aby zůstavitel vydědil svévolně. Při vydědění je potřeba vždy upřesnit důvody vydědění, které se musí zároveň opírat o zákon. Důvody, pro které lze vydědit, jsou prima facie striktně dané a jasné. Existují pouze dvě základní premise efektivního vydědění, a to trestní vydědění, nebo také vydědění v pravém slova smyslu, kdy vyděděný spáchá vědomě úmyslný trestný čin proti zůstaviteli či osobě jemu blízké, anebo závažným způsobem zanedbává rodinné povinnosti. Význam prvního důvodu je zřejmý, protože stačí aby byla naplněna skutková podstata závažného a nezákonného chování, které způsobí tzv. zranění (Verletzung). Švýcarská úprava pak dále ani nevyžaduje, aby byl vyděděný za trestný čin pravomocně odsouzen¹⁰⁹.

Pokud jde o závažné porušení povinností k rodině, je třeba zdůraznit, že švýcarské právo popisuje rodinu jako základ společnosti, a proto stanovuje celou řadu povinností jednotlivých členů rodiny, které mají vůči sobě. Vydědění ve smyslu čl. 477 odst. 2 ZGB se používá pouze v případě, že dědic je oprávněný z povinného dílu, nejedná protiprávně, ale významným způsobem porušuje povinnosti k rodině. Je nezbytně nutné také rozlišovat, mezi kterými členy

¹⁰⁶ HAMZA, Gábor. *Die Entwicklung des Privatrechts auf römischrechtlicher Grundlage*. Budapest: Andrassy Gyula Deutschsprachige Universität Budapest, 2002. s. 125.

¹⁰⁷ TUOR: *Das schweizerische ...*, s. 453.

¹⁰⁸ SCHÖMMER, Peter, BÜRGI, Urs. *Internationales Erbrecht Schweiz*. München: C.H. Beck, 2006. s. 98.

¹⁰⁹ Tamtéž.

rodiny zůstavitel posuzuje porušení povinností. Ve vztahu mezi rodiči a dětmi, má v první řadě fungovat povinnost vzájemného respektu, péče a podpory, vyživovací povinnost a udržování kontaktu i v době plnoletosti dětí¹¹⁰. Porušování těchto povinností je dle švýcarské literatury častým důvodem pro vydědění. První z výše zmíněných povinností je upravena v čl. 272 ZGB tak, že rodiče a děti jsou si povinni k vzájemné úctě, péči a podpoře do takové míry, jakou vyžaduje dobro rodiny. Tato povinnost není omezena časově ani věkem dětí. Rodiče a děti jsou povinni se dále podporovat morálně, psychicky i finančně a v případě nemoci či jiných mimořádných událostí to platí dvojnásob. Pokud potomek nedokáže poskytnout patřičnou pomoc, musí mít pro své chování dostatečné odůvodnění. To samé platí i pro povinnost vzájemného respektu, která vyžaduje empatické a uctivé zacházení s jednotlivými členy rodiny. Nutné je však zdůraznit, že k porušení povinností musí docházet opakovaně a po delší období¹¹¹.

Vyživovací povinností je myšlena povinnost ze strany rodičů vůči dětem dle čl. 276 ZGB, který stanovuje, že rodiče mají své děti řádně vychovávat, dohlížet na jejich vzdělání a finančně podporovat. Rodiče mají také v souladu s čl. 302 ZGB povinnost pomáhat svým dětem v rozsahu svých schopností a svého vzdělání a za tímto účelem mají také spolupracovat se školou a pokud to okolnosti vyžadují, také s mládežnickými organizacemi, ve kterých se angažují jejich děti. Vyživovací povinnost rodičů obvykle trvá od narození až do plnoletosti. Nicméně, pokud dítě po dosažení plnoletosti pokračuje ve vzdělání, pokračuje jejich vyživovací povinnost do té míry a doby, jakou vyžadují okolnosti.

Zajímavostí ZGB je náboženská výchova dětí, která je upravena v čl. 302 ZGB. Toto ustanovení konstatuje, že dítě se může od 16 let rozhodnout, jakou víru si zvolí, a proto také nemůže zůstavitel vydědit své dítě pro odlišné náboženství. Vydědění lze ovšem uplatnit, pokud dítě směřuje své aktivity k náboženským sektám, pro které ztratí veškerý kontakt s rodiči¹¹². V souvislosti s tímto případem vyvstává právní otázka. Zdali potomek, který nežije delší dobu s rodiči ve společné domácnosti a neudrhuje s nimi kontakt, tedy koná v rozporu s čl. 272 ZGB, protože není schopen vzájemné péče a podpory, vážně porušuje tímto chováním povinnosti a zakládá tak důvod pro vydědění¹¹³. V jednom z případů projednávaných švýcarskými soudy je zcela jasné, proč nelze aplikovat závažné porušení povinností jako důvod pro vydědění

¹¹⁰ HEGNAUER, Cyril. *Grundriss des Kindesrechts und des übrigen Verwandtschaftsrechts*. Bern: Stämpfli, 1999, s. 124.

¹¹¹ GUBSTER, Michael. *Strafentbung de lege lata-de lege ferenda: unter Berücksichtigung des deutschen und österreichischen Rechts*. Universität Zürich, 2001. Dissertation. s. 68.

¹¹² HEGNAUER: *Grundriss des...*, s. 198.

¹¹³ GUBSTER: *Strafentbung...*, s. 78.

pokaždé. Jednalo se o případ, kdy dcera po rozvodu rodičů zůstala u matky a přestala s otcem i přes jeho závažné onemocnění a jeho naléhání komunikovat. Soud zohlednil míru psychického dopadu rozvodu na dítě, a proto zrušil vůči otce vydědit svou dceru pro závažné porušení rodinných povinností¹¹⁴.

Pokud se zaměřím na vydědění manžela pro porušení rodinných povinností, musím zejména zmínit, že základem manželských povinností ve švýcarském právu je dle čl. 159 ZGB péče o blaho rodiny, péče o děti pocházející z manželství, podpora a věrnost. Jsou to principy, které jsou považovány za základ manželství. Když jeden manžel porušuje povinnosti vyplývající z manželství, a toto porušení může být kvalifikované jako závažné, může zůstavitel vydědit manžela v souladu s čl. 477 odst. 2 ZGB. Vedle již zmíněných principů manželství je důležitá také duchovní, psychická a finanční podpora, přičemž při porušení i těchto povinností může zůstavitel svůj protějšek vydědit¹¹⁵.

Švýcarské právo zná také obdobně jako úprava vydědění v českém právní řádu vydědění oprávněného z povinného dílu (Pflichtteilsberechtigten) z důvodu zadlužení. Tento důvod pro vydědění však upravuje až ustanovení § 480 ZGB, které určuje následující podmínky¹¹⁶:

- Vydědění ve smyslu prevence lze provést, jen pokud jde o povinný díl potomka zůstavitele, vůči kterému existují dluhy, jejichž výše přesahuje ¼ povinného dílu v okamžiku zahájení dědického řízení.
- Preventivně vydědit lze jedině ve prospěch potomka vyděděného, pokud však vyděděný potomka nemá, přeskočí se tento bod omezení.
- U preventivního vydědění musí být vyděděným potomkem zesnulého, vydědění zákonného partnera z tohoto důvodu je vyloučeno.¹¹⁷

Preventivním vyděděním podle § 480 ZGB musí být povinný díl vyděděného rozdělen dle zákona úpravy mezi všechny jeho potomky stejným dílem¹¹⁸.

Všechny tyto důvody vydědění mají svou podobu v české právní úpravě. Hlavním rozdílem jsou chránění dědici, kterými jsou manžel a potomci, a ve své podstatě jsou to nepominutelní dědicové, přičemž česká právní úprava považuje za nepominutelné dědice pouze potomky. Pokud se pokusím předeštit rozdíly v důvodech, tak trestní vydědění ve smyslu

¹¹⁴ Rozsudek odvolacího soudu v Basileji ze dne 6. prosince 1968, SJZ 1969/65.

¹¹⁵ HONSELL, Heinrich. *Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Schweizerisches Zivilgesetzbuch*. Basel: Helbing & Lichtenhahn, 1996, s. 868.

¹¹⁶ DRUEY: *Grundriss des ...*, s. 70.

¹¹⁷ SCHÖMMER: *Internationales Erbrecht...*, s. 101.

¹¹⁸ SCHÖMMER: *Internationales Erbrecht...*, s. 102.

švýcarské úpravy nepotřebuje pravomocné odsouzení za trestný čin jako je tomu u nás a také není podmíněno, aby tento trestný čin byl spáchán za okolností, které svědčí o zvrhlé povaze vyděděného. Postačí, aby trestný čin byl úmyslný a způsobil zranění. Pokud se jedná o značné porušování povinností vyděděného k zůstaviteli, dovolím si konstatovat, že švýcarská úprava jde v tomhle ohledu více do hloubky a klade větší důraz na rodinné vztahy. Jak z textu této podkapitoly vyplývá, jedná se zejména o povinnosti, které mají manželé a rodiče s dětmi vůči sobě. Preventivní vydědění nachází svou obdobu v § 1647 ObčZ, kdy zůstavitel může vydědit nepominutelného dědice, pokud je zde obava, že pro své zadlužení nezachová povinný díl pro své potomky. Odlišná je podmínka, že dluhy nepominutelného dědice, kterým je v tomto případě jen potomek, nikoli manžel, musí přesahovat ¼ povinného dílu.

3.3.3. Právní účinky vydědění v ZGB

Hlavním posláním zůstaviteli vůle někoho vydědit je, v souladu s platnými právními předpisy, zbavit osobu statusu dědice, tím mu odebrat jeho povinný díl a zamezit účast jeho na dědickém řízení. Vyděděný se tak následně nemůže stát vlastníkem pozůstalostního majetku a nemá právo rozhodovat o dalším nakládání s pozůstalostí¹¹⁹. Poněvadž vyloučený z dědictví nemůže zdědit ničeho, je osvobozen od povinností, která jsou spjatá s přijetím pozůstalosti. Neodpovídá tak za zůstavitelovy dluhy, mimoto ani za solidární spoluodpovědnost, která je striktně vyjádřena v § 603 ZGB odst. 1, který říká: „*Für die Schulden des Erblassers werden die Erben solidarisch haftbar*“, tzn. za zůstavitelovy dluhy, jsou všichni dědicové odpovědní společně a nerozdílně¹²⁰. Vydědění však nemá vliv na práva a povinnosti definované zákonem v rámci rodiny zesnulého. Z tohoto důvodu musí vyděděný i nadále plnit povinnosti vyplývající z postavení v rodině, protože vydědění nezpůsobí žádnou změnu jeho „rodinného stavu“. Jedná se o zákonem stanovené povinnosti jako je péče a podpora rodinných příslušníků v nemoci a hmotné nouzi.

Pokud jde o vydědění částečné, je třeba poznamenat, že taková osoba neztrácí postavení zákonného dědice, ale dochází pouze ke snížení jejího povinného dílu. Částečně vyděděný tedy odpovídá za zůstavitelovy dluhy společně a nerozdílně, což může vést k nepoměru mezi hodnotou sníženého povinného dílu a vyšší odpovědnosti za dluhy. Vyděděný má také právo, stejně jako ostatní dědici, v případě nejasných okolností dědictví odmítnout ve prospěch

¹¹⁹ GUBSTER: *Strafenterbung* ..., s. 137.

¹²⁰ TUOR, Peter, SCHNYDER, Bernhard. *Das schweizerische Zivilgesetzbuch*. Zürich: Schulthess, 1986. s. 456.

Inventáře¹²¹, v souladu s § 580 ZGB, který říká v prvním odstavci „Jeder Erbe, der die Befugnis hat, die Erbschaft auszuschlagen, ist berechtigt, ein öffentliches Inventar zu verlangen“¹²².

3.4. Vydědění z pohledu úpravy v anglickém právu

Anglické právo je právní řád, který není oficiálně kodifikovaný¹²³, což je pro český právní systém absolutně nepochopitelné. Je to právní systém vytvořený ve středověku, který má značně odlišné právní zásady v porovnání s ostatními evropskými zeměmi. Z velké části je založen na soudních precedencích, které tvoří tzv. „common law“ doplněné o principy spravedlnosti (equity)¹²⁴. To znamená, že zásady, které jsou založeny na konkrétním rozsudku soudu, budou právním základem pro řešení dalších obdobných sporů. Vedle soudní judikatury se ale v současné době stává psané právo ve Velké Británii stále důležitějším. Specialitou Britských ostrovů je, že zde existují tři nezávislé režimy dědického práva, vyplývající z rozdílů mezi jednotlivými legislativami. Jeden platí pro Anglii a Wales, druhý pro Skotsko a třetí pro Severní Irsko¹²⁵. První a třetí režim je charakteristický pro právní systém stojící převážně na soudních precedencích, zatímco režim užívaný ve Skotsku je bližší kontinentální úpravě.

Před následnou prezentací anglické právní úpravy vydědění je důležité zmínit, že dědické právo v systému „common law“, které je součástí law of property, zná dva typy dědění. Prvním je dědění na základě tzv. testamentu (testacy nebo law of wills) a druhým je dědění ze zákona, pro který se v Anglii používá pojem „intestacy“, neboli bez testamentu¹²⁶. Testament neboli závěť se označuje jako „will“ a jeho chápání se liší od kontinentálního pojetí. Nejedná se totiž pouze o jeden právní akt, ale o institut, který se dotýká všech dokumentů, které obsahují poslední vůli zůstavitele. Lze tedy konstatovat, že v anglickém právu je „will“ právním nástrojem, kterým může zůstavitel legálně rozdělit svůj majetek pro případ smrti¹²⁷. Tento právní instrument je pak upraven zákonem Wills Act 1837¹²⁸.

Dědění bez testamentu je upraveno v zákoně Administration of Estates Act 1925¹²⁹. V případě dědění ze zákona, přechází po smrti zůstavitele pozůstalost do rukou správce

¹²¹ HINDERSMANN, Magnus, MYßEN, Michael. *Die Erbschafts- und Schenkungssteuern der Schweizer Kantone*. Köln: O. Schmidt, 2003. s. 69.

¹²² Aktuální znění: Zivilgesetzbuch, AS 24 233, švýcarský občanský zákoník.

¹²³ SLAPPER, Gary, KELLY, David. *The English legal system*. London: Routledge-Cavendish, 2009, s. 3.

¹²⁴ EISENBERG, Melvin. *The Nature of the common law*. Cambridge: Harvard University Press, 1991, s. 1.

¹²⁵ HIRAM, Hilary. New Developments in UK Succession Law. *Electronic journal of comparative law*, 2006, č. 12, s. 1.

¹²⁶ BORKOWSKI, J. A. *Textbook on succession*. New York: Oxford University Press, 2002. s. 1.

¹²⁷ A.R. Mellows, *The Law of Succession*, London: Butterworths, 1970. s. 1.

¹²⁸ Aktuální znění: Wills Act 1837. Dostupné na <<http://www.legislation.gov.uk/>>

¹²⁹ Aktuální znění: Administration of Estates Act 1925. Dostupné na <<http://www.legislation.gov.uk/>>

(personal representative) na základě získaného oprávnění (grant of representation). Toto oprávnění spravovat zůstavitelův majetek získá osoba, která je jmenována zůstavitelem a schválena soudem anebo osoba jmenována přímo soudem (grant of letters of administration)¹³⁰. Úkolem správce je splatit zůstavitelovy dluhy, pokud nějaké zanechal, a zbytek dědictví rozdělit v souladu se zákonem. Proto se domnívám, že správce pozůstalosti vykonává obdobnou úlohu jako notář u nás, s rozdílem, že notář, je v pozici soudního komisaře v řízení o pozůstalosti, a je vždy určen okresním soudem, v jehož bydlišti měl zůstavitel naposled své trvalé bydliště.

Velmi rozšířená a úspěšná právní forma pro správu a hospodaření s majetkem pro případ smrti je využíván v anglosaském systému „testamentary trust“. Je to charakteristický institut pro „common law“ a je založen tzv. na důvěře. Podle klasického pojetí lze chápat trust jako právní vztah mezi osobami, pro který osoba zavázaná spravuje oddělené jmění pro osoby oprávněné tzv. beneficiary, kteří mají následně právo s majetkem v trust nakládat¹³¹. Testamentární trust založený mortis causa se nejčastěji využívá pro ochranu majetku nezletilých a osob závislých na zůstaviteli a vstupuje v platnost smrtí zůstavitele. Konstrukce testamentárního trustu umožňuje v zásadě nakládání s majetkem zakladatele trustu po jeho smrti tak, jako by majetek rozdal již před smrtí, protože tento majetek je oddělen od majetku spadajícího do dědického řízení¹³².

3.4.1. Pojetí koncepce vydědění

Anglické právo, jako právo mající působnost na území Anglie a Walesu, nevnímá vydědění jako speciální právní institut, ale zná poslední vůli zůstavitele („will“), která má negativní „vymezení“. Tento typ poslední vůle je v podstatě verzí negativní závěti v české právní úpravě, protože účinek takovéto závěti povede k vyloučení osoby z okruhu dědiců, aniž by bylo nutné uvést důvod, pro který zůstavitel poslední vůli sepsal. Zůstavitel má však možnost tento důvod uvést, i když na účinnost negativního vymezení poslední vůle to nebude mít vliv. Ovšem během případného soudního řízení může tato skutečnost hrát roli. Samotný termín „disinheritance“ neboli vydědění není v anglickém právu obecně užíván. Institut vydědění

¹³⁰ GODA, Jennifer. *What's the difference between Grant of Probate and Letters of Administration?* [online]. co-oplegalservices.co.uk, 15. listopadu 2015 [cit. 20. června 2017]. Dostupné na <<https://www.co-oplegalservices.co.uk/media-centre/articles-sep-dec-2015/grant-of-probate-vs-letters-of-administration-explained/>>.

¹³¹ HAYTON, David. Developing the Obligation Characteristic of the Trust. *Law Quarterly Review*, 2001, č. 117, s. 107.

¹³² LANGBEIN, John. The Secret Life of the Trust: the Trust as an Instrument of Commerce. *Yale Law School*, 1997, č. 107, s. 183.

in sensu stricto proto není v anglickém právu přítomen, což je pravděpodobně důsledkem nedostatečné úpravy dědických práv, z čehož dále pramení např. absence nároku potomka na povinný díl a mnohé další. Pokud jde o vydědění in sensu largo, předpokládá se, že se bude jednat o negativní poslední vůli¹³³.

Obecnou zásadou v anglickém právu je, že zůstavitel může se svým majetkem v pořízení pro případ smrti nakládat libovolně. Tato zásada je uvedena jako „cornerstone of the common law“¹³⁴ a v tomto aspektu spatřuji stěžejní rozdíl mezi anglickou a kontinentální úpravou dědického práva. Hlavním styčným bodem pro ochranu práv potomků zůstavitele je, že k zásahu státu do poslední vůle zesnulého může dojít pouze v případě, že potřeba chránit sociální zájem rodiny je větší než potřeba chránit svobodnou vůli zůstavitele. Za tímto účelem poskytuje anglické právo mechanismus pro zrušení poslední vůle s cílem ochránit společenské a sociální hodnoty osob blízkých zůstaviteli

Pokud osoby blízké pobírají sociální dávky nebo se nacházejí ve stavu hmotné nouze, potom mohou tento mechanismus využít. Jejich argumenty budou následně posouzeny v rámci řízení o dědictví, kde soud vyhodnotí okolnosti vydědění. Podobně jako v kontinentálním evropském právu, i v anglickém právu nalezneme speciální právní úpravu vytvářející pravidla, která chrání dědictví před dědici, kteří se dopustili trestuhodného chování. V takových situacích lze hovořit o trestuhodném chování vůči zesnulému a osobám jemu blízkým, nebo o chování, jehož cílem bylo změnit poslední vůli podvodným jednáním. Speciálním pravidlem, které může z dědictví vyloučit i přímého potomka, je pak „*forfeiture rule*“¹³⁵, které je postaveno na skutkovém stavu, že potomek zabije zůstavitele. Takovýto čin však musí být prokázán v řízení o dědictví.

3.4.2. Důvody vydědění a srovnání s českou úpravou

Vzhledem k tomu, že zákon nestanoví mechanismus pro vydědění v užším slova smyslu (jako je tomu v kontinentálním právu), nenalezneme v anglickém právu žádný konkrétní důvod pro vydědění. Zůstavitel sice může vyjádřit svůj negativní postoj vůči určitému dědici, to však může být později přezkoumáno soudem v průběhu řízení o „family provision“¹³⁶. Navíc tento soud nemůže brát ono negativní vymezení zůstavitele jako přísnou podmínku pro vydědění,

¹³³ CRETNEY, Stephen Michael. *Law, law reform, and the family*. New York: Oxford University Press, 1998. s. 250.

¹³⁴ GREEN, Kate. The Englishwoman's castle – Inheritance a private law today. *Modern Law Review*. 1988, č. 51, s. 190.

¹³⁵ DEW, Richard. *Murder Most Foul*. [online]. lawskills.co.uk, 19. října 2011 [cit. 18. března 2017]. Dostupné na <<https://www.lawskills.co.uk/articles/2011/10/murder-most-foul/>>.

¹³⁶ Historické znění: Inheritance (Provision for Family and Dependants) Act 1975.

protože takové podmínky v zákoně chybí. Pokud jde o negativní poslední vůli a vydědění v širším slova smyslu, nepotřebuje zůstavitel udávat žádný důvod svého počínání¹³⁷.

Prohlášení zůstavitele o vydědění má v anglickém právu nejméně dva právní následky. Za prvé může vyloučit osobu z okruhu dědiců ze zákona. Za druhé může přimět rozhodující soud k úpravě nároku navrhovatele o „family provision”¹³⁸ z důvodu negativního morálního aspektu vyděděného. V prvním případě osoba vyděděná, která není oprávněna podat žalobu o „family provision”, pozbývá následně všechna dědická práva. Avšak v druhém případě, kdy se soud řídí ustanovením zákona „Inheritance (Provision for Family and Dependents)”¹³⁹, by soud měl mimo jiné prověřit vztah dědiců k zůstaviteli. Právní postavení osob vyloučených z dědictví tak bude záviset na rozhodnutí soudu v řízení o „family provision“.

Anglické common law je tedy systémem zcela odlišným od kontinentální evropské úpravy. Možnosti vydědění, které tamní zákon připouští, se v mnoha ohledech liší od evropské právní kultury. Velký důraz je kladen na svobodnou vůli zůstavitele, která není v zásadě nijak omezena navzdory formální možnosti soudu zasáhnout do dědického řízení či závěti. Vydědění je tedy elementem vůle zůstavitele, který tímto dostává možnost naložit se svým majetkem libovolně i po smrti.

Anglické právo se dle mého názoru v mnoha aspektech liší od naší úpravy, a to zejména při pohledu na různé typy institutů, které kontinentální systém práva nezná, a český jazyk ani nemá pro tyto pojmy ekvivalenty, s jejichž pomocí by dané instituty výstižně specifikoval. Zásadní odlišností shledávám v exheradačních možnostech zůstavitele. V české úpravě máme několik zákonem stanovených důvodů, pro které lze vydědit potomka. Anglická úprava ovšem nezná pojem nepominutelný dědic, což znamená, že legislativa ani neposkytuje ochranu povinného dílu. Důsledkem toho nelze v anglické úpravě mluvit o vydědění jako zbavení nároku potomka na povinný díl z dědictví. Jak již bylo výše zmíněno, anglická úprava poskytuje ochranu pouze v případě, kdy soud rozhodne, že do popředí musí být postaven sociální zájem rodiny před zájmem zůstavitele, anebo je zapotřebí ochránit dědictví před dědicem, který zabil zůstavitele. Za velmi přínosný prvek považuji v anglické úpravě testamentary trust, který svým způsobem efektivně využívá ochrany zůstavitelova majetku pro případ smrti a zároveň nastavuje možnost nakládat s odděleným jměním jak za života zůstavitele, tak po jeho smrti.

¹³⁷ CRETNEY, Stephen Michael. *Law, law reform, and the family*. New York: Oxford University Press, 1998. s. 250.

¹³⁸ Family provision má v Anglickém právním systému význam řízení, ve kterém se rozhoduje o zajištění pozůstalosti pro rodinné příslušníky nebo vyživované osoby, přičemž soud může rozhodnout o přidělení tohoto zajištění za jistých okolností, které se příčí společenským okolnostem.

¹³⁹ Historické znění: Inheritance (Provision for Family and Dependents) Act 1975.

V českém právním prostředí známe pojem trust jako svěřenecký fond, který jsme převzali z quebeckého občanského zákoníku, který vychází z anglického trustu. Názory na úspěšnost implementace tohoto institutu se různí, ale já ho beru jako pozitivní přínos do ObčZ, protože je to další prostředek, kterým lze nakládat s majetkem zůstavitele pro případ smrti. Nicméně souhlasím s názorem F. Čeladníka, který říká, že zavedení hybridní konstrukce *trustu* v českém právu vyvolává více problémů, než kolik jich bude dost možná schopno řešit¹⁴⁰.

Dále spatřuji v anglickém pojetí dědického práva a vydědění mnoho pozitivních prvků, které mu v českém právním řádu chybí. Jedná se zejména o maximální svobodu vůle zůstavitele, do níž může stát zasahovat pouze minimálně, což však logicky vyúsťuje v menší ochranu práv vyděděného. Jsem ovšem toho názoru, že člověk by měl mít možnost, s tím, co během svého života vytvořil, naložit v poslední vůli dle libosti.

3.5. Vydědění z pohledu amerického práva (USA)

Spojené státy Americké jsou federace, v níž hraje významnou roli rozdělení zákona na federální (federal law) a státní (state law). První z nich je platný pro celou zemi, zatímco druhý je platný pouze pro území daného státu. Právní systém USA je založen na judikatuře (common law) a právních normách (statute law), nicméně určitý význam má i doktrína spravedlnosti (equity)¹⁴¹, která se opírá o zásadu rovnosti, na jejímž základě může soud rozhodovat. Zásadní význam v judikatuře a právních předpisech má využití precedentů, které jsou založeny na předpokladu, že podobné případy budou řešeny podobným způsobem¹⁴². Pro jeden případ však může existovat mnoho precedentů a kontra-precedentů, kdy každý hovoří ve prospěch jiné ze tří stran sporu – žalobce, žalovaného či soudce.

3.5.1. Pojetí koncepce vydědění

Pojem vydědění (disinheritance) má v americkém právu velmi široký význam, protože např. zákon v Louisianě definuje vydědění především jako zbavení dědice jeho podílu na

¹⁴⁰ ČELADNÍK, Filip. *Svěřenský fond jako výsledek českého pokusu o právní transplantaci trustu: Zklamání jako dítě očekávání? Vybraná zákonná ustanovení z pohledu zahraničního právníka*. [online]. epravo.cz, 3. února 2014 [cit. 19. června 2017]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/sverensky-fond-jako-vysledek-ceskeho-pokusu-o-pravni-transplantaci-trustu-zklamani-jako-dite-ockavani-vybrana-zakonna-ustanoveni-z-pohledu-zahranicniho-pravnika-93493.html>>

¹⁴¹ MELONE, Albert, KARNES Allan. *The American legal system: perspectives, politics, processes, and policies*. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, 2008. s. 3.

¹⁴² Tamtéž.

dědictví¹⁴³, což se kvalifikuje jako vydědění „sensu stricto“, zatímco v řadě jiných států nejde o zbavení podílu na dědictví, ale také o to, že osoba je sice dědicem ze zákona, ale není beneficentem majetku v trustu¹⁴⁴. Je nutné podotknout, že tento druhý pohled na vydědění v americkém právu převažuje.

Institut vydědění je tedy velmi rozmanitý především díky existenci mnoha právních subsystemů a obecně je chápán jinak než v tradičním pojetí evropského kontinentálního práva. Někteří autoři zákonů chápou vydědění jako akt, který nevychází z vůle zůstavitele, ale je vyvozen z událostí, které lze v systému pozitivního práva kvalifikovat jako předpoklad pro vydědění. Tímto předpokladem může být skutečnost tzv. „slayer rule“: *„In trusts and estates law, the slayer rule says that a murderer cannot retain a property interest in his victim’s estate. The slayer rule allows courts to presume the murderer disclaims her property interest, and therefore behave as though the murderer predeceased the victim. This has the effect of disqualifying the murderer from receiving property from the estate of the victim“*¹⁴⁵, což znamená, že dědic zabil zůstavitele, čímž naplnil skutkovou podstatu trestného činu vraždy, který představuje důvod k vydědění¹⁴⁶. S ohledem na tyto skutečnosti se zdá, že v americkém právu můžeme rozlišovat přinejmenším následující čtyři mnou zjištěné typy vydědění: vydědění sensu stricto, vydědění sensu largo, vydědění neúmyslné (vyvozené z událostí) a vydědění de lege lata.

3.5.2. Důvody a právní účinky vydědění ve státě Louisiana

Americká legislativa stanovuje možnost vyloučení z dědictví (disinheritance) skrze institut vydědění, přičemž podmínky, za nichž lze někoho vydědit, se liší stát od státu. Převažuje zde konstrukce podobná úpravě anglosaského práva, která umožňuje brát důvod vydědění jako irelevantní vzhledem k možným právním následkům takového prohlášení. V podstatě jediný právní předpis, který stanovuje určité omezení ve svobodné vůli někoho vydědit, je ve státě Louisiana v článku 1624 CCL. Píše se v něm, že *„the testator shall express in the instrument the reason, facts, or circumstances that constitute the cause for the disinheritance; otherwise, the*

¹⁴³ MELANCON, Linda. *Forced Heirship - Does It Still Exist?* [online]. legacycenterla.com, 6. září 2005 [cit. 20. března 2017]. Dostupné na <http://www.legacycenterla.com/_newsletter/newsletters.php?newsletterID=5>.

¹⁴⁴ MACDONALD Jay. *You can accidentally disinherit your heirs.* [online]. bankrate.com, 19. listopadu 2007 [cit. 19. března 2017]. Dostupné na <http://www.bankrate.com/nsccan/news/Financial_Literacy/Nov07_accidental_disinheritance_a1.asp?>.

¹⁴⁵ Legal Information Institute. *Slayer Rule*, [online]. law.cornell.edu. [cit. 20. března 2017]. Dostupné na <https://www.law.cornell.edu/wex/slayer_rule>.

¹⁴⁶ RHODES A. M. Consequences of Heirs’ Misconduct: Moving from Rules to Discretion, *Ohio Northern University Law Review*, 2007, s. 33.

*disinherison is null. The reason, facts, or circumstances expressed in the instrument shall be presumed to be true. The presumption may be rebutted by a preponderance of the evidence, but the unsupported testimony of the disinherited heir shall not be sufficient to overcome the presumption*¹⁴⁷, tedy že zůstavitel musí ve své poslední vůli jasně vymezit důvody, fakta a okolnosti, které ho vedly k vydědění, jinak vydědění pozbývá právního účinku. Zákon ovšem také říká, že jsou-li důvody pro vydědění vymezeny, může vyděděný vznést důkazní prostředky, aby tato tvrzení vyvrátil.

Vydědění musí být provedeno formou závěti a její opodstatnění musí mít oporu v zákoně, protože v opačném případě toto vydědění nemá dle čl. 1618 ve spojení s čl. 1619 CCL žádné právní účinky¹⁴⁸. Pokud jde o vydědění v širším slova smyslu, můžeme mluvit o situaci, kdy zůstavitel úmyslně neodkáže dědici v závěti určitou část majetku, čímž jeho podíl na dědictví bude menší než podíl ostatních dědiců (částečné vydědění) nebo situace, kdy v závěti neodkáže dědici žádný majetek, a dokonce zbaví statusu dědice manžela. Druhý příklad je však ve spojených státech velmi ojedinělý, protože většina států poskytuje ochranu alespoň tzv. systém *community property*¹⁴⁹ či *elective share*¹⁵⁰. Jediný stát, který poskytuje možnost zbavit statusu dědice zákonného partnera bez jakéhokoliv udání důvodů a bez ochranných mechanismů je stát Georgia¹⁵¹.

3.5.3. Srovnání s českou právní úpravou

Při značné velikosti Spojených států Amerických je nezbytné, aby každý samostatný stát měl své vlastní „state law“, které odpovídá konkrétním požadavkům v dané oblasti s tím, že celý právní systém zastřešuje tzv. „federal law“. V tomto ohledu má české právo výhodu, poněvadž představuje právní reguli pro velmi malé území.

Tamní pojetí vydědění je odlišné od české úpravy a vychází především z anglosaského práva, které klade důraz na svobodnou vůli zůstavitele. Vydědění není ve většině případů důsledkem vůle zůstavitele, jako je tomu u nás, ale spíše se jedná o důsledek nějaké události, jako je tomu v případě výše zmíněného „*slayer rule*“. Roztříštěnost úpravy dědického práva a institutu vydědění je tak výrazná, že je velmi těžké posoudit, v čem se americká úprava jako

¹⁴⁷ Aktuální znění: Civil Code of Louisiana, občanský zákoník státu Louisiana.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ *Community property* je obdobou společného jmění manželů v českém právním řádu, kdy majetek nabytý za manželství náleží do společného jmění. Dostupné na: <https://www.law.cornell.edu/wex/community_property>.

¹⁵⁰ *Elective share* je preventivní opatření proti vydědění manžela, kdy toto opatření zajišťuje zákonnému partnerovi jistý podíl na dědictví. Tradičně je to 1/3 na pozůstalého majetku mimo vypořádání SJM. Dostupné na: <https://www.law.cornell.edu/wex/elective_share>.

¹⁵¹ STROTT, Peter. Preventing Spousal Disinheritance in Georgia. *Georgia Law Review*, 1985, č. 19, s. 427.

celek nejvíce liší od té české. Existuje zde však pouze jediný stát, který se staví k vydědění podobným způsobem, jako úpravy v systému kontinentálního práva, a proto jsem se tímto státem zabýval nejvíce.

4. Zhodnocení právních úprav a názor de lege ferenda

V minulé kapitole jsem se zabýval komparací právních úprav systému práva kontinentálního a angloamerického ve vybraných zemích. Na základě této komparace jsem dospěl k názoru, že české dědické právo je ovlivněno především úpravou německou a švýcarskou.

4.1. Česká právní úprava de lege ferenda

Dle mého názoru vyplývá z české právní úpravy dědického práva a institutu vydědění, že je koncipována tak, aby odpovídala aktuálním potřebám společnosti, a zároveň aby vyšla vstříc vůli zůstavitele. Dědické právo je jednou z oblastí v právním řádu, kde má být uplatňování názoru *ignorantia iuris nocet, neminem excusat* bráno s velkou opatrností, protože zůstavitel při sepisování své poslední vůle často zná právo pouze z laického pohledu, a sic byla jeho vůle vedena jistým úmyslem, stává se, že je v rozporu se zákonem a dochází k poškození práv ostatních dědiců.

Platná právní úprava vyžaduje, aby prohlášení o vydědění, kterým chce zůstavitel zbavit nepominutelného dědice nároku na povinný díl, bylo v souladu s dikcí zákona. Kladu si tedy otázku, do jaké míry zákon vůbec může zasahovat do svobodné vůle zůstavitele nakládat se svým majetkem, protože ho limituje již tím, že musí nastat určité události, aby vůbec mohl využít institutu vydědění, což značně omezuje jeho rozhodování.

Při analýze této problematiky jsem dospěl k názoru, že vztah mezi svobodnou vůlí zůstavitele, institutem vydědění a právem dědiců ze zákona je tak komplikovaný, že vyžaduje vytvoření přiměřeného konceptu, který je kompromisem pro všechny strany v dědickém právu. Otázkou tedy je, zdali toho platná právní úprava dosáhla, protože dnes již možná není potřeba, aby ObčZ upravoval nárok nepominutelného dědice na povinný díl. Právní systém má chránit zejména osoby blízké, které jsou vážně nemocné, nemůžou pracovat a bez majetku zesnulého by měly existenční problémy. Ochrana ostatních osob pak jednoznačně zasahuje do svobodné vůle zůstavitele a měla by být aplikována jen v opravdu výjimečných případech. Své argumenty stavím na tom, že někteří nepominutelní dědici z ochrany svého povinného dílu až příliš profitují. Platná úprava ObčZ totiž omezuje vůli zůstavitele i z ekonomického hlediska. Zůstavitel, 65letý důchodce mající průměrný majetek, nemůže např. zaopatřit své nezletilé děti z druhého manželství tím, že by je upřednostnil před dětmi z prvního manželství, které jsou již dospělé, soběstačné, mají vlastní majetek a dostatečné příjmy ze zaměstnání.

Tento koncept pojetí vydědění však v české právní úpravě bohužel není, a ve své podstatě neexistuje ani v žádném z právních systémů, které jsem v této práci analyzoval (nejblíže je tomuto pojetí anglická úprava). Současná úprava dědického práva a vydědění prošla historickým vývojem a je založena na tradicích, proto chápu, že pokud by byla zavedena neomezená „testovací“ možnost zůstavitele, dozajista by zvedla vlnu odporu a měla by negativní dopad.

4.2. Shrnutí a zhodnocení zahraniční právních úprav de lege ferenda

Odkaz na zahraniční právní systémy upravující dědické právo a vydědění, které stojí na právních tradicích daných zemí, je nezbytným elementem při analýze právní struktury našeho systému. Během práce jsem prezentoval a srovnával některé zahraniční právní úpravy, aby poukázal na jejich vzájemné rozdíly, a mohl čtenáři předestřít, v čem je česká úprava podobná, lepší nebo nedostatečná ve vztahu k úpravám zahraničním. Domnívám se, že prezentace tohoto institutu v jiných právních úpravách umožňuje čtenáři, aby si vytvořil širší přehled. Primárním cílem předešlé kapitoly je představit doktríny jiných zemí, stejně jako obsah místní legislativy v problematice institutu vydědění.

Analýza zahraničních právních úprav ukázala, že snaha vyřešit konflikt mezi svobodnou vůlí zůstavitele nakládat s majetkem pro případ smrti a zbavením dědiců práva na dědictví nebo povinný díl, je problémem ve většině právních systémů. Různé úpravy, které se pokouší najít v tomto konfliktu smír v podobě ochrany osob blízkých zůstaviteli, toho efektivně dosáhli prostřednictvím historického právního vývoje a přizpůsobením aktuálním požadavkům společnosti. Jak se ve všech úpravách projevuje, základním kamenem dědického práva a vydědění je majetkový zájem zůstavitele spojený s výběrem jedinců, kteří mají mít prospěch z jeho pozůstalosti. Podstatným kritériem, kterým se řídí právní úpravy, jsou rodinné vazby k zůstaviteli, protože dané právní řády se snaží najít rozumný kompromis mezi společenským očekáváním ochrany dědiců a zájmy zůstavitele.

Dle mého názoru je dnes zapotřebí, najít rozumný kompromis postavený na ekonomickém zájmu vyděděného. Pouze ti, kteří žijí v chudobě, kteří si nemohou zajistit prostředky na živobytí a vzdělání, by měli mít právo zasáhnout do vůle zůstavitele. Protipólem je pak teze, že majetek se má předávat z generaci na generaci, abychom zachovali v rámci dědictví rodinné nástupnictví. V rámci české právní úpravy je nezbytností zamyslet se nad aktuálními požadavky společnosti, a protože ideově směřujeme neustále na západ, není na škodu se od těchto zemí nechat v určitých bodech inspirovat. Můj návrh směřuje k aplikaci

maximální svobodné testovací vůli, jako je tomu v anglické úpravě anebo k rozšíření exheredačních důvodů a prohloubení jejich obsahu. V situaci, že by česká úprava přijala určité prvky z anglosaské úpravy, musím si položit otázku, jak je vůbec možné do našeho dědického práva takovéto elementy implementovat. Čeští zákonodárci a společnost by musela přistoupit na fakt, že institut nepominutelného dědice je jakýmsi přežitkem a nejdůležitější je přece jejich představa, jak má být s jejich majetkem po smrti nakládáno. Přijetí této zásady by bylo velmi složité, a museli bychom změnit značnou část koncepce českého dědického práva a domnívám se, že toto řešení není díky relativně nedávného přijatého ObčZ ani možné v nejbližší době možné.

Pokud se jedná o rozšíření vydělovacích důvodů, dovolím si tvrdit, že tato varianta je daleko schůdnější cestou. Ze švýcarské právní úpravy, považuji za možný zdroj inspirace daleko větší rozsah povinností potomka vůči zůstaviteli, a dále méně striktnější podmínky důvodu vydělení pro spáchání úmyslného trestného činu proti zůstaviteli či osobě jemu blízké, který je velmi podobně upraven jako v Polsku. Tato úprava totiž nevyžaduje, aby trestný čin byl spáchán za okolností svědčící o zvrhlé povaze vyděděného, postačí pouze vědomé a úmyslné chování, které způsobí zranění. Právě od velmi podobného konceptu ustoupil ObčZ v rámci prosazování zásady *exheredationes non sunt adiuvandae*, což dle mého názoru byl krok zpátky, protože došlo k omezení testovací vůle zůstavitele. Z povinností, které má mezi sebou potomek a zůstavitel (rodič), a které jsou uvedeny v podkapitole 3.3.2, vyplývá, že prohloubení vydělovacího důvodu neprojevení opravdového zájmu dle švýcarské úpravy by bylo ku prospěchu zůstavitele a jeho možnosti potomka vydědit. Otázkou je, zdali by rozšíření povinností nevedlo k nárůstu zneužívání tohoto důvodu zůstavitelem k vynucení kázně a chování ze strany potomků, jako je tomu ve Švýcarsku.

Závěr

Jeden z cílů práce je zhodnocení důvodů vydědění jakožto součásti institutu vydědění, který patří do problematiky dědického práva. Okrajově se práce zabývá také formou, která je potřebná, aby zůstavitel mohl dědice vydědit. Pro pochopení vydědění je nastíněn i jeho historický vývoj a jsou vymezeny pojmy vydědění a nepominutelný dědic. Na tento institut jsem se zaměřil z důvodu dlouhodobé praxe v notářské kanceláři, kde jsem se s danou problematikou často setkával.

Práce spočívá především v komparaci a analýze zahraničních právních úprav, které by se mohly stát inspirací pro zkvalitnění vydědění v české úpravě. V této stěžejní části používám především výkladovou analýzu, pomocí níž se snaží ukázat na vybraných zahraničních úpravách, v čem se od českého pojetí vydědění liší a v čem se může zákonodárce do budoucna inspirovat. Vnímám pozitivně zejména možnost českého zákonodárce inspirovat se v právní úpravě zemí anglosaského systému práva, a to především v úpravě anglické. Právě tato úprava dědického práva a vydědění dává zůstaviteli maximální svobodnou vůli při nakládání se svým majetkem a zároveň neobsahuje obdobu taxativně stanovených důvodů pro vydědění (které známe z ustanovení § 1646–1647 ObčZ), nýbrž chrání pouze společenské a sociální hodnoty osob blízkých zůstavitele.

Vydědění v úpravě ObčZ je dle mého názoru co do důvodů koncipováno příliš striktně, protože zůstavitel by neměl být omezen ve své svobodné vůli nakládat se svým majetkem, který za života mnohdy těžce nabyt. Zákon se snaží chránit nepominutelného dědice tím, že kategoricky vymezuje důvody vydědění, ale mnohdy nezohledňuje hlubší podstatu zůstavitelova přání. Na jednu stranu tedy poskytuje vydědění ochranu zůstaviteli tím, že mu dává možnost vydědit nepominutelného dědice, který se vůči němu nechová řádně, na druhou stranu však striktně stanovuje zákonné podmínky, za jakých lze tento institut aplikovat. Mnohdy pak zůstaviteli zbývá jediná možnost, a to sice rozdat svůj majetek ještě za svého života, čímž se však dostává do pozice, kdy z tohoto majetku už nadále nemůže profitovat.

Během psaní práce jsem se setkával s kritickými názory, že důvody pro vydědění jsou často vágní či neurčité (opravdový zájem, potřebná pomoc), mám však za to, že s obdobnými výkladovými problémy se v praxi potýkají všechna právní odvětví, nejen právo dědické. Vypořádat se s výkladem těchto pojmů pak náleží soudní judikatuře.

Na základě poznatků, které jsem během psaní této práce získal, můžu konstatovat, že úprava vydědění a důvody pro vydědění v ObčZ jako takové nevyžadují pro svou aplikaci

zásadnějších změn, avšak potenciální návrhy de lege ferenda byly zmíněny v průběhu psaní této práce, zejména v kapitole č. 4. S ohledem na výše uvedené považuji cíle práce za splněné.

Seznam použitých zdrojů

Právní předpisy

Česká republika

- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. března 1964
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 428/2011 Sb. účinném ke dni 1. ledna 2013.

Německo

- Bürgerliches Gesetzbuch, Nr. 21 (1896), německý občanský zákoník

Polsko

- Kodeks cywilny, polský občanský zákoník

Spojené státy Americké

- Civil Code of Louisiana, občanský zákoník státu Louisiana

Spojené království Velké Británie a Severního Irska

- Inheritance (Provision for Family and Dependants) 1975
- Aktuální znění: Wills Act 1837
- Aktuální znění: Administration of Estates Act 1925

Švýcarsko

- Zivilgesetzbuch, AS 24 233, švýcarský občanský zákoník

Monografie

BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 301 s.

BROX, Hans, WALKER, Wolf. *Erbrecht*. München: Vahlen, Franz, 2012. 508 s.

CARLEN, Louis. *Rechtsgeschichte der Schweiz: eine Einführung*. Bern: Francke, 1988. 115 s.

CRETNEY, Stephen Michael. *Law, law reform, and the family*. New York: Oxford University Press, 1998. 285 s.

DRUEY, Jean Nicolas. *Grundriss des Erbrechts*. Bern: Stämpfli, 2002. 290 s.

EISENBERG, Melvin. *The Nature of the common law*. Cambridge: Harvard University Press, 1991, 224 s.

HAMZA, Gábor. *Die Entwicklung des Privatrechts auf römischrechtlicher Grundlage*. Budapest: Andrassy Gyula Deutschsprachige Universität Budapest, 2002. 282 s.

HEGNAUER, Cyril. *Grundriss des Kindesrechts und des übrigen Verwandtschaftsrechts*. Bern: Stämpfli, 1999, 292 s.

HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva Římského*. Praha: Knihkupec C. K. České univerzity J. Otto v Praze, 1910. 1243 s.

HINDERSMANN, Magnus, MYßEN, Michael. *Die Erbschafts – und Schenkungssteuern der Schweizer Kantone*. Köln: O. Schmidt, 2003. 856 s.

KRČMÁŘ, Jan. *Rodinné fideikomisy*. Praha: Všehrd, 1918. 21 s.

- KSIEZAK, Pawel. *Zachowek w polskim prawie spadkowym*. Warszawa: LexisNexis, 2012. 512 s.
- MAREK, Andrzej. *Podstawy prawa i procesu karnego*. Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, 2008, 288 s.
- LANGE, Knut Werner. *Erbrecht*. München: Beck, C. H., 2011. 1128 s.
- MELONE, Albert P., KARNES Allan. *The American legal system: perspectives, politics, processes, and policies*. Merryland: Rowman & Littlefield Publishers, 2008. 720 s.
- NIEZBECKA, Elżbieta. *Prawo spadkowe w zarysie*. Lublin: Verba, 2000. 274 s.
- RAINER, Michael. *Das Römische Recht in Europa*. Wien: MANZ, 2012.
Sborník věd právních a státních, 1905. 157 s.
- SCHLÜTER, Wilfried. *Erbrecht*. München: Beck, 2007. 372 s.
- SCHÖMMER, Peter, BÜRGI, Urs. *Internationales Erbrecht Schweiz*. München: C. H. Beck, 2006. 322 s.
- SMYCZYŃSKI, Tadeusz. *Prawo rodzinne i opiekuńcze*. Warszawa: C. H. Beck, 2005, 312 s.
- SLAPPER, Gary, KELLY, David. *The English legal system*. London: Routledge-Cavendish, 2009, 729 s.
- STEC Piotr, ZAŁUCKI Mariusz. *Podstawy prawa cywilnego z umowami w administracji*. Warszawa: "Difin", 2011. 382 s.
- SVOBODA, Emil. *Dědické právo*. 1. vydání. Praha: Vesmír, 1921, 104 s.
- SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 408 s.

TILSCH, Emanuel. *Dědické právo rakouské se stanovisky srovnávací vědy právní*. Praha: Část 1. Praha: Sborník věd právních a státních, 1905. 157 s.

TUOR, Peter, SCHNYDER, Bernhard. *Das schweizerische Zivilgesetzbuch*. Zürich: Schulthess, 1986. 855 s.

VESELÝ, František Xaver. *Všeobecný slovník právní. Příruční sborník práva soukromého i veřejného zemí na radě říšské zastoupených se zvláštním zřetelem na nejnovější zákonodárství a poměry právní zemí koruny české*. Díl pátý. Praha: Vlastním nákladem v komisi knihkupectví F. Topiče, 1899. 503 s.

WÓJCIK, Sylwester. *Podstawy prawa cywilnego: prawo spadkowe*. Warszawa: Wydawnictwa Prawnicze LexisNexis, 2002, 148 s.

ZIMMERMANN, Walter. *Der Verlust der Erbschaft: Enterbung, Pflichtteilsschmälerung, Erb – und Pflichtteilsunwürdigkeit*. Berlin: Schmidt, 2006, 228 s.

Komentáře

HAU, Wolfgang. *juris PraxisKommentar BGB: Erbrecht*. Bd. 5. Saarbrücken: Juris, 2005. 1800 s.

FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír (ed). *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2015, 648 s.

IGNACZEWSKI, Jacek. *Prawo spadkowe art. 922–1088 KC*. 1. Wydanie, Warszawa, C. H. Beck, 2004. 347 s.

HONSELL, Heinrich. *Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Schweizerisches Zivilgesetzbuch*. Basel: Helbing & Lichtenhahn, 1996, 2846 s.

KORDASIEWICZ, Bogudar. *Prawo spadkowe - System Prawa Prywatnego*. 2. wydanie Warszawa: C. H. Beck, 2009. 960 s.

MACHNIKOWSKI, Pawel. *Kodeks cywilny. Komentarz do artykułów 1–534*. Warszawa: Wydawnictwo C.H.Beck, 2004, 1384 s.

ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému zákoníku občanskému*. 3. díl. Praha: V. Linhart, 1936, 440 s.

REBMANN, Kurt, SÄCKER, Franz-Jürgen, RIXECKER Roland. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*. München: Beck, 2006, § 2333, 2705 s.

ŠVESTKA, Jiří. DVOŘÁK Jan, FIALA, Josef, a kol. (ed). *Občanský zákoník. Komentář*. Svazek IV. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. 720 s.

Příspěvky ve sbornících

PETR, Pavel. Jirušova (mortis) causa aneb stručná právní analýza závěti. In PETR, Pavel. *Sborník Národního muzea v Praze. Řada A – Historie*. Praha: Národní muzeum, 2013, s. 14.

VOJÁČEK, Ladislav, TAUCHEN, Jaromír, SCHELLE, Karel, ed. *Proměny soukromého práva: sborník příspěvků z konference ke 200. výročí vydání ABGB*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 437 s.

Odborné články

BORKOWSKI, J. A. *Textbook on succession*. New York: Oxford University Press, 2002. s. 1.

BORYSIK, Witold. Ochrona członków rodzinyspdkodawcy na tlehistorycznoprawnym orazprawnoporównawczym. *Zeszyty Prawnicze*, 2008, roč. 8, č. 2, s. 160–161.

FIALA, Roman. Trvalé vedení nezřízeného života. *Ad Notam*, 2012, roč. 18, č. 2, s. 18–21.

GREEN, Kate. The Englishwoman's castle – Inheritance a private law today. *Modern Law Review*. 1988, č. 51, s. 190.

HAYTON, David. Developing the Obligation Characteristic of the Trust. *Law Quarterly Review*, 2001, č. 117, s. 107.

HIRAM, Hilary. New Developments in UK Succession Law. *Electronic journal of comparative law*, 2006, č. 12, s. 1.

HORÁK, Ondřej. Postavení potomků vyděděného potomka. *Ad Notam*, 2016, roč. 22, č. 4, 6 s.

HORÁK, Ondřej. Tzv. nepominutelný dědic v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014 roč. 22, č. 11, s. 381.

LANGBEIN, John. The Secret Life of the Trust: the Trust as an Instrument of Commerce. *Yale Law School*, 1997, č. 107, s. 183.

PAVELKA, Jan, JAHODOVÁ Iva. Dědické právo po rekodifikaci. *Rekodifikační novinky*, 2013, č. 9, s. 2.

RHODES A. M. Consequences of Heirs' Misconduct: Moving from Rules to Discretion, *Ohio Northern University Law Review*, 2007, s. 33.

STROTT, Peter. Preventing Spousal Disinheritance in Georgia. *Georgia Law Review*, 1985, č. 19, s. 427.

ŠUBRTOVÁ, Jitka. Důvody vydědění. *Ad Notam*, 1999, roč. 5, č. 5, s. 97.

TOMEK, Martin. Vzor s komentářem – vydědění. *Právní rádce*, 2008, roč. 16, č. 3, s. 70.

WIERCINSKI, J. O przestępstwie jako przyczynie niegodności dziedziczenia. *Kwartalnik Prawa Prywatnego*. 2010, č. 2, s. 559.

Internetové články

BUDNIK, Dariusz. *Wydzielczenie – prawo dopuszcza tylko trzy przyczyny*. [online]. expresskaszubski.pl, 30. března 2013 [cit. 10. března 2017]. Dostupné na <http://expresskaszubski.pl/prawo/2013/03/wydzielczenie-prawo-dopuszcza-tylko-trzy-przyczyny>.

ČELADNÍK, Filip. *Svěřenský fond jako výsledek českého pokusu o právní transplantaci trustu: Zklamání jako dítě očekávání? Vybraná zákonná ustanovení z pohledu zahraničního právníka*. [online]. epravo.cz, 3. února 2014 [cit. 19. června 2017]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/sverensky-fond-jako-vysledek-ceskeho-pokusu-o-pravni-transplantaci-trustu-zklamani-jako-dite-ocekavani-vybrana-zakonna-ustanoveni-z-pohledu-zahranicniho-pravnika-93493.html>

DEW, Richard. *Murder Most Foul*. [online]. lawskills.co.uk, 19. října 2011 [cit. 18. března 2017]. Dostupné na <https://www.lawskills.co.uk/articles/2011/10/murder-most-foul/>.

GODA, Jennifer. *What's the difference between Grant of Probate and Letters of Administration?* [online]. co-oplegalservices.co.uk, 15. listopadu 2015 [cit. 20. června 2017]. Dostupné na <https://www.co-oplegalservices.co.uk/media-centre/articles-sep-dec-2015/grant-of-probate-vs-letters-of-administration-explained/>.

JANEBA, Jiří. *Dobré mravy*. [online]. epravo.cz, 20.5.2002 [cit. 15. června 2017]. Dostupné na <https://www.epravo.cz/top/clanky/dobre-mravy-16941.html>.

MACDONALD Jay. *You can accidentally disinherit your heirs*. [online]. bankrate.com, 19. listopadu 2007 [cit. 19. března 2017]. Dostupné na http://www.bankrate.com/nsccan/news/Financial_Literacy/Nov07_accidental_disinheritance_a1.asp?

MELANCON, Linda. *Forced Heirship - Does It Still Exist?* [online]. legacycenterla.com, 6. září 2005 [cit. 20. března 2017]. Dostupné na http://www.legacycenterla.com/_newsletter/newsletters.php?newsletterID=5.1

PILÍK, Václav. Tzv. negativní závět'. [online]. [pravniprostor.cz](http://www.pravniprostor.cz), 10.listopadu 2014 [cit. 16. června 2017]. Dostupné na <http://www.pravniprostor.cz/clanky/rekodifikace/tzv-negativni-zavet>.

Soudní judikatura

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2010, sp. zn. 30 Cdo 4951/2009
- Usnesení Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 14 czerwca 1971 r., III CZP 24/71
- Usnesení Sądu Najwyższego – Izba Cywilna z dnia 7 lipca 2004 r., II KK 176/04
- Usnesení Sądu z dnia 7 listopada 2002 r., II CKN 1397/00
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 2013, sp. zn. 21 Cdo 3213/2012
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. května 2006, sp. zn. 21 Cdo 688/2006
- Rozsudek Nejvyššího soudu, ze dne 26.9.2013, sp.zn. 21 Cdo 3005/2012.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. září 2009, sp. zn. 21 Cdo 1912/2008
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. července 2008, sp. zn. 21 Cdo 3772/2007
- Rozsudek Nejvyššího soude ze dne 24.listopadu 2011, sp.zn. 21 Cdo 190/2010.
- Usnesení BGH ze dne 1.3.1974, IV ZR 58/72 a NJW 1974/24

Ostatní

- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Důvodová zpráva k zákonu č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, původního znění, účinném ke dni 1. 1. 1965
- LEGAL information INSTITUTE. *Slayer Rule*, [online]. [law.cornell.edu](http://www.law.cornell.edu). [cit. 20. března 2017] Dostupné na https://www.law.cornell.edu/wex/slayer_rule
- LEGAL information INSTITUTE. *Elective share*, [online]. [law.cornell.edu](http://www.law.cornell.edu). [cit. 20. června 2017] Dostupné na: https://www.law.cornell.edu/wex/elective_share
- LEGAL information INSTITUTE. *Elective share*, [online]. [law.cornell.edu](http://www.law.cornell.edu). [cit. 20. června 2017] Dostupné na: https://www.law.cornell.edu/wex/elective_share
- Slovník českých synonym. *Zvrhlá povaha*, [online]. synonymus.cz. [cit. 20. června 2017]. Dostupné na <https://synonymus.cz/zvrhla-povaha/>.

Shrnutí

Práce se zabývá důvody vydědění a jejich úpravou v ObčZ, a komparací zahraničních právních úprav s českým institutem vydědění. Hlavním cílem je analýza zahraničních právních úprav pro rozšíření pohledu na tuto problematiku.

V obecné rovině se práce zaměřuje na důvody vydědění a s ním spojenou problematiku, se kterou se zůstavitel může setkat. Východiskem pro výzkumnou část práce je výkladová analýza specifik, které s sebou úprava důvodů vydědění přináší. Druhá kapitola se právě zaměřuje na tyto důvody vydědění a okrajově se zabývá také prohlášením o vydědění a negativní závěti. Třetí kapitola se věnuje analýze samotného jádra práce a tím je komparace české právní úpravy se zahraničními úpravami vydědění a důvodů vydědění. Komparuji země z angloamerického a kontinentálního systému práva s českou právní úpravou důvodů vydědění a institutem vydědění jako celku.

Summary

The master thesis introduces the reasons of disinheritance and editing them in the Czech Civil code and comparison of foreign legislation with the Czech institute of disinheritance. The main objective is to analyze foreign and Czech legislation to extend the perspective on this issue. In general, the work focuses on the reasons for disinheritance and the problems associated with it, with which the deceased may testator. The starting point for the research part is interpretative analysis of the specifics that come with reasons for disinheritance treatment brings. The second chapter focuses on just these grounds disinheritance and marginally also deals with the declaration of disinheritance and negative wills. The third chapter is devoted to analyzing the very core work and that is the comparison of Czech legislation with international disinheritance adjustments and the reasons for disinheritance. Compares countries of Anglo-American and continental law system with Czech legislation for reasons disinheritance disinheritance and the Institute as a whole.

Seznam klíčových slov

- *Institut vydědění, nepominutelný dědic, povinný díl, prohlášení o vydědění, důvody vydědění, zahraniční právní úprava vydědění, neposkytnutí potřebné pomoci, trvalé neprojevení opravdového zájmu, trvalé vedení nezřízeného života, odsouzení pro spáchání úmyslného trestného činu.*

List of key words

- *Institute of disinheritance, inheritor which could not be omitted, compulsory part of heritage, document of disinheritance, reasons of disinheritance, Failure to grant necessary assistance to testator, permanent non-display of real interest, permanent conduct of disordered life, conviction of perpetrated deliberate crime.*